

1 Mayıs 1293 (13 Mayıs 1877) Tarihli Hey'et-i Mebusan Nizamname-i Dahilisi'nin Değiştirilmiş Şekli

BİRİNCİ FASIL

MECLİS-İ MEBUSANIN TEŞEKKÜLÜ

Vazifeye mübaşeret

Madde: 1- Devre-i intihabiyyenin ilk içtimainin birinci celsesinde Kanun-u Esasî'nin kirkaltın-
cı maddesine tevfikân meb'uslar ba'del-tahlif ifa-i vazifeye başlarlar.

Muvakkat Reis ve Reisvekilleri

Madde: 2- Gerek yeni bir devre-i intihabiyye mebdinde ve gerek bir devre-i intihabiyye da-
hilinde küşad olunan ilk celsede daimî Reis intihap edilinceye kadar vazife-i riyaset, aynı içtimâin
birinci reisvekilleri ikincilere takdim olunmak üzere, sene-i intihabî en karipolan sabık reisvekillere
rinden biri tarafından ifa olunur. Bunlar bulunmazsa âza-i mevcudenin en müsenni riyaset eyler.
Bu takdirde diğer bir muvakkat Reis intihabı da caizdir.

Muvakkat katipler

Madde: 3- Kitabet vazifesi ikinci maddede beyan olunan usul ve tertip dairesinde sabık dört
kâtip tarafından ifa olunur. Bunlar tamamen /veya kısmen bulunmadıkları takdirde, yerlerine en
genç azalar geçer.

Divân-ı Riyasetin zaman-ı intihabı

Madde: 4- Meclis-i Meb'usan âzası aded-i mürettebinin nisfından bir ziyadesinin intihabı tas-
dik olunduktan sonra, daimî Divân-ı Riyasetin intihabına ibtidar edilebilir. Azanın intihabâtı evvel-
ki içtimâlardan birinde tasdik edilmiş ise, ilk celsede Reis-i muvakkat ahz-ı mevki ettikten sonra
daimî Divân-ı Riyaset'in intihabına mübaşeret olunur.

Divân-ı Riyasetin suret-i intihabı

Madde: 5- Divân-ı Riyaset bir Reis, iki Reisvekilli, lââkal nisfı Mecliste bilmünâvebe hazır bu-
lunmak üzere dört ve altı kâtip ve üç idare memurundan mürekkeptir. Divân-ı Riyaset intihabâtı
yüzüçüncü maddeye tevfikân rey-i hafî ve ekseriyet-i mutlaka ile icra olunur.

Ekseriyet-i mutlaka hâsıl olmadığı takdirde intihabın usul-ü icrası

Reylerin tasnifinde ekseriyet-i mutlaka hâsıl olmadığı takdirde, aynı usûle tevfikân ikinci de-
fa intihap icra edilir. İkinci defa da ekseriyet-i mutlaka hâsıl olmazsa, en ziyade ekseriyyet-i iza-
fiyye kazanan zâtlardan aded-i matlubun za'afı tefrik edilerek bunlar hakkında üçüncü defa re'ye
müracaat olunur. Bunda ekseriyyet-i izafiyye kâfidir.

Tesavi-i âra

Tesavi-i âra vukuunda kur'aya müracaat edilir.

Reisvekilleriyle Kâtiplerden ve İdare Memurları intihabı

Madde: 6- Reisvekilleri, kâtipler, idare memurları için ayrı ayrı araya müracaat olunur. Rey
varakalarına reisvekilleri için iki, kâtipler için dört veya altı, idare memurları için üç isim yazılır.

Meclis'in suret-i kat'iyeye teşekkülü

Madde: 7- Daimî Divân-ı Riyaset intihâbâtını müteakip Meclis-i Meb'usanın suret-i kat'iyeye teşekkül ettiği Reis ve Reisvekillerinin esâmisi tasrih edilmek üzere Reis tarafından Zât-ı Hazret-i Padişahiye arz ve Meclis-i Ayana tebliğ olunur.

İKİNCİ FASIL

ŞUBELER-ENCÜMENLER

Şubelerin intihabı ve müddeti

Madde: 8- Muvakkat Reis ve kâtipler taayyün edince, Meb'uslar kur'a ile beş şubeye taksim olunur. Bu şubeler ertesi sene içtima-ı âdisi küşadına kadar devam eder.

Şubelerde reye müracaat için vücudu muktazî âza

Şubelerde âza-i mürettebenin lâakal sülûsü, mevcut olmadıkça reye müracaat olunamaz.

Şube Reisi ve kâtipler

Her şube beşinci maddede tâyin olunan usûle tevfikân bir Reis ve bir kâtip intihap eder.

Şube müzakeresi

Madde: 9- Şubeler Hey'et-i Umumiyye tarafından havale olunacak hususât vs levâiyih-i kanuniyyeyi müzakere ederler. Her içtimâ'nın müzakerâtı zaptolunup âza-i mevcudenin esâmisi tasrih olunur.

Müsta'cel müzakere

Madde: 10- Müsta'celiyetine Hey'et-i Umumiyyede karar verilen mevad müstesna olmak üzere, havale olunan lâyiha ve teklif-i kanunîlerin müzakeresine ancak yirmidört saat sonra başlanabilir.

Ariza-i Cevabiyye Encümeni

Madde: 11- Her içtimain ihtidasında âzası, Meclisçe verilecek karara göre, ya şubelerce veya Hey'eti Umumiyyeye intihap edilmek üzere onbeş zâttaan mürekkep bir ariza-i cevabiyye encümeni teşkil olunur.

Daimî encümenlerin intihabı ve müddeti

Madde: 12- İçtimain iptidasında memuriyetleri ertesi sene içtima-ı iptidasına kadar devam etmek ve âzası şubelerde intihap olunmak üzere onbeşer azadan mürekkep berveç-i âti onaltı daimî encümen teşkil olunur.

Daimi encümenler

İstid'a. Orman ve Mâden ve Ziraat, Defter-i Hâkanî ve Emval-i Gayr-i Menkule, Posta ve Telgraf ve Telefon ve Ticaret ve Sanayi' ve Rüsumat, Hariciyye, Dahiliyye, Sıhhiyye, Adliyye, Askerî, İlmîyye ve Evkaf, Kavânin-i Maliyye, Layiha, Maarif, Muvazene-i Maliyye, Nafia encümenleri.

Encümen âzalarının suret-i intihabı

Encümen âzalarının behemahal aynı şubeye mensup olması şart değildir.

Şayet bir Meb'us bir encümene hem kendi şubesinden, hem de diğer Şubelerden intihap edilmiş olursa, mensup olduğu şubenin ve kendi şubesinden intihap edilmeyipte diğer şubelerden intihap edilmiş olursa, numara sırasında birinci olan şubenin intihabı tercih olunur. Her iki takdirde intihapları keenlemeyekün olan şubeler, diğer âza intihap ederler.

Encümen azasının tezyidi, muhtelif encümenler teşkili

Madde: 13- Hey'eti Umumiye lüzum hissettiği hususât ve levayihın müzakeresi zımında mevcut encümen âzalarının miktarını tezyit edebildiği gibi, muhtelif encümenlerin müştereken tekkikatta bulunmalarına da karar verebilir.

Muhtelif encümenler reis ve kâtipleri

Bu muhtelif encümenler, onbeşinci madde mucibince bir reis ve kâtip ve mazbata muharriri intihap ederler.

Hususî encümenler azasının sûret-i intihabı

Madde: 14- Bir lâyiha veya teklif-i kanunînin ait olduğu encümenden gayri hususî bir encümene havalesi hakkında bir teklif vukubulursa, mezkûr encümen âzası Hey'et-i Umumiyyenin kararına göre, ya Meclisçe, ya şubelerce veya makam-ı riyasetçe intihap ve irae olunur.

Encümenlerin nisab-ı müzakere ve kararı

Madde: 15- Hiç bir encümen, azasının sülûsü içtimâda hazır olmadıkça reye müracaat edemez. Kararlar mevcut azanın ekseriyetiyle ittihaz olunur.

Encümen reis ve kâtip ve mazbata muharrirleri

Encümenler (5) nci madde mucibince reis ve kâtiplerin ve netice-i mesailerini Hey'et-i Umumiyyeye arza memur mazbata muharrirlerini intihap ederler. Lüzum gördükleri takdirde muayyen hususât için ayrı bir mazbata muharriri intihap edebilirler. Bir encümenin her içtimâda âza-i mevcudenin esâmisi ol içtimain zaptında tasrih olunur.

Gayr-ı mevcut azanın Ceride-i Resmîyyeye derci

Bir encümen muayyen bir celsesinde mevcut ve ma'zûr olan azasının esâmisini Ceride-i Resmîyyeye derce karar verebilir.

Encümen ruznâmeleri, encümenlerde müstacel iş

Madde: 16- Encümenler ruznâmelerini tanzim ederler. Mamafih müstacel bir iş zuhurunda encümen reisi encümen azasını telgrafla davet edebilir. İcab ederse, Meclis Reisi dahi encümenleri toplatılabilir.

Encümenlerde adem-i devam

Madde: 17- Mazeretlerini haber vermeksizin bir encümenin üç celsesinde sıra ile bulunmayan meb'uslar encümenden istifa etmiş addolunurlar. Keyfiyetten Meclis Riyasetine haber verilerek, yerlerine ait olduğu şubede bir diğeri intihap ettirilir.

Esnâ-i tatilde in'ikat edecek encümenler

Madde: 18- Encümenler Meclisin esnâ-i tatilinde veya müddet-i içtimaiyyesinin hitâmından sonra Hey'et-i Umumiye kararıyla muayyen hususâtın müzakeresi için in'ikat edebilirler.

Meclis Reisi keyfiyetten hükûmeti haberdar eder.

Daimî encümen âzalığı

Madde: 19- Bir Meb'us, ikiden fazla daimî encümene âza olamaz.

Şube ve encümenlerde müzakere olunacak evrak

Madde: 20- Reis, şube ve encümenlerde müzakere olunacak hususâta müteallik evrakı şube ve encümenlere tevzi' ve irsal eder.

Meb'usların şube ve encümenler müzakeratında hakk-ı huzuru

Âza-i Meclisten her biri, şube ve encümenlere müracaat ederek tevzi' olunan vesâika orada kesb-ü ittıla ve istediği encümen müzakeratını istimâ ve ma'alûmat kabilinden olarak mütalâatı-nı beyan edebilir.

Haklarında karar-ı kat'i verilen evrak

Şube ve encümenlerin işbu vesaik ve takrirleri levayih-i kanuniyye hakkında Hey'et-i Umumiyyede karar-ı kat'i verildikten sonra, Hey'et-i Meb'usana mahsus Hazine-i Evraka tevdi' olunur.

Şube ve encümenlere davet

Madde: 21- Şube ve encümenler lüzum gördükleri takdirde nasırları ve erbâb-ı ihtisası davet edebilirler.

Bir encümene havale edilen lâyiha veya teklifin diğer encümene aidiyeti takdirinde olunacak muamele

Madde: 22- Bir encümen kendisine havale olunan lâyiha veya teklif-i kanunînin diğer bir encümenin daire-i eşgaline ait bulunduğunu görürse, esbâb-ı mucibe beyan ederek, encümene havalesini talep edebilir.

Bir encümen kendisine havale olunan kanun lâyihası veya teklif-i kanunî hakkında mazbatası ba'dehu yine kendi tarafından tahrir olunmak üzere evveleminde diğer bir encümenin mütalâasını almağa lüzum gördüğü takdirde lâyiha ve teklifin o encümene havalesini talep edebilir.

Kezâlik, bir encümen diğer bir encümene muhavvel bir kanun lâyihası veya teklif hakkında mütalâasını beyan etmek üzere mezkûr lâyiha veya teklifin kendisine havalesini talep edebilir.

Bu misûllü ahvalde alâkadar olan her iki encümen müttefik ise, Reis, icabını icra ederek ertesi celsede bundan Hey'et-i Umumiyyeye ma'lûmat verir.

Şayet iki encümen arasında ihtilâf zuhur eder ise, Reis tarafından Hey'et-i Umumiyyeye keyfiyet tebliğ olunarak mes'ele bilmûzakere hallolunur.

Mütalâası sorulan encümen mazbatasını diğer mazbatalar misûllü tab' ve tevzi' olunur.

Encümenlerin evrak-ı muhavveleyi üç ay zarfında tetkike mecburiyetleri

Madde: 23- Bir encümene havale olunan bir lâyiha-i kanuniyye veya teklif-i kanunî, tarih-i havalesinden itibaren nihayet üç ay zarfında Hey'eti Umumiyyeye takdim edilmek lâzım gelir. Aksi takdirde mezkûr lâyiha veya teklifin doğrudan doğruya rûznâme-i müzakereye vaz'ını hükümet veya sahipleri talep eylemek hakkını haizdirler.

Encümen mazbatalarının tab' ve tevzii

Madde: 24- Şube ve encümenler mazbatalarını makam-ı riyasete verirler.

Mazbatalar Hey'etçe karar verildiği surette derhal kıraat olunur. Öyle bir karar olmadığı takdirde, tab'edilerek umum meb'usâna tevzi' olunur.

Encümen mazbatalarının Ceride-i Resmîyyeye derci

Hey'et, mazbataların Hükümetin Resmî Ceridesi ile neşrine de karar verebilir.

Tevzi'in zaman-ı vukuu

Hey'etçe müsta'cel tutulan mevâddan maada hususatta nüsah-i matbuanın meb'usâna tevzii bidayet-i müzakereden lâakal 24 saat evvel icra olunmak lâzım gelir. Muvâzene-i umumiyye kanunu lâyihası mazbatasının tevziinden ancak sekiz gün sonra müzakere edilebilir.

Encümen mazbatalarının Hey'ete ihbarı

Encümen mazbataları makam-ı riyasete takdim olundukça, kırkaltıncı maddede beyan olunan evrak-ı varide meyanında Hey'ete ihbar ve münasip bir mahalle tâ'lik olunacak bir tabloya tahrir edilir.

Encümenlerde şifahi ma'ruzat

Madde: 25- Encümenler netice-i tetkikatlarını Hey'et-i Umumiyyeye şifahen arz için mazbata muharrirlerine mezuniyet verebilirler. Maahaza Hey'et-i Umumiyye işin tekrar encümene iadesiyle mazbata tanzimini talep edebilir.

Daimi encümenlerin mesaisi hakkında Başkâtibin raporu

Madde: 26- Daimi encümenlerin mesaisi hakkında senede lâakal iki def'a Başkâtibet tarafından rapor tanzim ve makam-ı riyasete takdim olunur. Makam-ı riyasetçe bu raporlar tab' ve meb'ûsâna tevzi' olunmakla beraber, hükümetin Resmî Ceridesiyle neşredilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

MEZABIT-I İNTİHABİYYE

Mezabıt-ı intihabiyyenin tetkiki

Madde: 27- İntihap mazbataları devair-i intihabiyyenin hurûf-u heca tertibine göre şubelere tevzi' olunur.

Her şube intihap mazbatalarını tetkik için kur'a ile asgarî beş azadan mürekep encümenlere ayrılır. Encümenler hemen intihap mazbatalarını tetkik ederek neticeyi şubelere arz ederler. Şubeler lüzum gördükleri tetkikat ve tahkikatı icra ettikten sonra mazbatalarını tanzim ve Hey'et-i Umumiyyeye tevdi' ederler.

Hakkında şikâyet vâki1 olan bir meb'us mazbatasının tetkik edildiği encümen ve şubeye müracaatla kendisini müdafaaya salâhiyettardır.

Mezabıt-ı intihabiyyenin tasdiki

Madde: 28- Tetkik-i intihap mazbataları tanzim olundukça şubelerden Reise takdim olunup, Meb'usanın Hey'et-i Umumiyyesinde kiraat olunur. İntihabın şerâit-i kanuniyyeye tevfikân cereyan etmiş olduğuna ekseriyet-i âra ile karar verilir ise, intihabı tetkik olunan meb'usun âzalığa kabul olduğu Reis tarafından Hey'ete beyan olunur.

Ta'lîl-i intihap

Tetkik-i intihap mazbatası hükmünce intihabı tâlîl olunan meb'usun âzalığa kabul ve adem-i kabulü, mazbatanın Hey'ette kiraat olduğu gün mevki-i müzakereye konulamayıp mezkûr mazbata tab' ve azaya tevzi' edilerek başka bir celsenin rûznâmesine konulur.

Tasdik-i intihabı hitam bulmayan meb'usun salâhiyeti

Madde: 29- İntihab-ı usul ve şerait-i mevzuasına tevfikân cereyan edildiğine henüz meclisçe karar verilmemiş olan meb'usların esnâ-i müzakerâtta beyan-ı efkâr ve îta-i re'ye salâhiyetleri vardır.

Kabulü talik olunan meb'uslar

Fakat Heyet-i Meb'usanca kabulü talik olunan meb'uslar mazbatalarının tasdikına kadar re'ye iştirak edemezler.

Mazbataları henüz tasdik edilmeyen meb'uslar

Henüz mazbatalarının makbuliyetine hüküm olunmamış meb'uslar, gerek şubelerde ve gerek Heyet-i Umumiyyede kendilerinin âzalığa kabulleri hakkında ita-i rey edemezler.

Adem-i tasdik-i intihâb

Madde: 30- Bir meb'usun âzalığa adem-i kabulüne Hey'etçe karar verildikten, fesh-i intihabâtı mucip esbabın tasrihiyle intihabın tekrar ettirilmesi lüzumu Reis tarafından Makam-ı Sadarete iş'ar olunur.

Meb'usanın istifası

Madde: 31- İntihabı tetkik olunmuş bir meb'us, meb'usluktan istifa edebilir. Fakat bu tetkikten evvel istifa eden meb'usun istifası Hey'eti Meb'usarı onun intihabını tetkik eylemek hakkından ıskat edemez.

DÖRDÜNCÜ FASIL

KANUN LÂYİHALARI

Kanun lâyihaının usul-ü tevdi

Madde: 32- Hükümet nâmina Meclis-i Meb'usana takdim olunan kanun lâyihaı esbâb-ı mucibe muhtırasıyle birlikte Sadr-ı Âzamin ve taalluk ettiği Nâzır-ı mes'ûlün imzasıyla Riyasete ya irsal, ya Hey'et-i Umumiyyede tevdi' olunur; Hey'etçe talep olunduğu halde kıraat edilir.

Kanun lâyihaının tab' ve tevzii

Kanun lâyihaı ait olduğu encümene havale olunur. Hey'et arzu ederse, tetkikini şubelere de havale edebilir. Mühimleri Reis tarafından esbâb-ı mucibeyi havi muhtıra ile beraber tab' ve azaya tevzi' ettirilir.

Müstacel kanun lâyihaı

Madde: 33- İki celse arasında Riyasete takdim olunan kanun lâyihaı meyânında gayet müstacel olanları Reis ilk celsede Hey'et-i Umumiyyeye malumat verilmek üzere ait olduğu encümene havale edebilir.

İade olunan kanunlar

Hatt-ı Hümayun tab' ve tevzii

Madde: 34- Kanun-u Esasinin elli dördüncü maddesi mucibince tekrar tetkik edilmek üzere Zât-ı Hazret-i Padişahı tarafından iade olunan kanunların esbâb-ı iadesini muhtevi Hatt-ı Hümayun tab' ve tevzi' olunarak yeni bir encümen teşkiline karar verilmediği halde, ait olduğu encümene tevzi' olunur ve encümenin mazbatası üzerine yeniden müzakeresine iptidar olunur.

Kanun lâyihaının istirdadı

Madde: 35- Hükümet Meclise tevdi' olunan lâyiha-i kanuniyyeleri, Hey'et-i Umumiyyeye malumat verdikten sonra, geri alabilir.

Evvelki Devre-i İntihabiyyeden kalan kanun lâyiha ve tekliflerinin keenlemeykûn olması

Madde: 36- Gerek fesh, gerek devre-i intihabiyyenin hitamı sebebiyle Meclis-i Meb'usanın tevdiden intihabı halinde, sabık Meclis tarafından henüz kabul edilmemiş olan bilcümle levâyih ve teklifat-ı kanuniyye yeni gelen meclis için keenlemeykûn addolunur. Sabık Meclis tarafından kabul ve Hey'eti Ayana irsal edilmiş olan levâyih ve teklifat-ı kanuniye bera-i tâdil yeni Meclise ia-

de edildiği takdirde, bunlar hakkında Ayandan iade edilen levayih-ı kanuniyye ahkâmı cereyan eder.

Keenlemeykûn addedilen mazbataların encümenlere tevdiî

Madde: 37- Yeni devre-i intihabiyede, evvelki devre encümenleri tarafından tanzim olunup devrenin hitamı veya Meclisin feshi hasebiyle keenlemeykûn addedilmiş olan mazbatalar, yeni encümenlerin veya yirmi meb'usun talebi üzerine riyaset tarafından encümenlere tevdi' ve itâ olunabilir. Bu mazbataları encümenler aynen veya tādilen kabul edebilirler.

Muvakkat kararlar keenlemeykûn olmaktan müstesnadır

Madde: 38- Muvakkaten kanun hüküm ve kuvvetinde olan kararlar keenlemeykûn addedilmekten ve otuz beşinci madde ahkâmından azade olup tetkikatlarına bırakıldıkları noktadan devam edilir.

BEŞİNCİ FASIL

TEKLİF-İ KANUNİLER

Teklif-i kanunilerin takdim ve havalesi

Madde: 39- Meb'usan tarafından takdim olunacak teklif-i kanuniler mevadd-ı kanuniyye halinde bulunmak ve esbâb-ı mucibe muhtirasını ihtiva eylemek şarttır.

Teklif-i kanuniler Reis'e tevdi' olunur. Reis işbu teklifleri Meclis'e bâdelihbar, lâyiha encümenine havale eder.

Teklifi kanunî sahiplerinin encümence istimâr

Madde: 40- Teklif-i kanunînin sahibi veya sahipleri tekliflerini tetkike memur olan encümende beyan-ı efkâr etmek isterlerse, mütalâalarının encümence istimâr zaruridir.

Lâyiha Encümeninin vazifesi

Madde: 41- Lâyiha encümeni kendisine havale olunan teklif-i kanunilerin beheri hakkında on beş gün zarfında muhtasar bir mazbata tanzim ve takdim etmeğe mecburdur. Mazbata, nazar-ı mütalâaya alınmak, red olunmak veya müzakereye mahal olmamak şıklarından birini ihtiva eder. Encümen isti'cal kararını teklife de salâhiyettardır.

Teklif-i kanunî Hey'et-i Umumiyyece nazar-ı mütalâaya alınmaya şayan görülürse berâtı tetkik, ait olduğu encümene havale olunur. Lâyiha encümeni bir teklif-i kanunînin mevcut encümenlerden birinin iştigalâtına taallukunu görürse, o encümene havalesini dahi Hey'et-i Umumiyyeye teklif edebilir.

Nizamnâme-i Dahilî tādili teklifleri

Madde: 42- Nizamnâme-i Dahilî hakkında vaki olacak tādil teklifleri de o celse esnasında derhal kabul edilmeyip diğer kanun teklifleri hakkındaki ahkâma tâbidir.

Tekliflerin geri alınması

Madde: 43- Bir teklif sahibi teklifi müzakereye vaz' edilmiş olduğu halde bile daima geri alabilir.

Meclis âzasından diğer biri teklif-i mezkûru kendi namına olmak üzere deruhte ederse, müzakere devam eder.

ALTINCI FASIL

CELSELERİN SURET-İ AKDİ

Celsenin suret-i küşadı

Madde: 44- Reis rûznâmede muayyen olan saatte kürsüsünü işgal ile celseyi küşad eder ve zabt-i sabıkın hülâsasını kâtiplerden birine kıraat ettirir.

Nisab-i müzakere

Mürettep olan azanın nisfından bir ziyade hazır bulunmadıkça müzakereye mübâderet olunamaz.

Yoklama icrası

Hazır olan azanın miktarı hadd-i nisapta değil ise, yoklama yaptırarak müzakereye mübâşeret edilemeyeceğini beyan ile celseyi kapar.

Meclis ertesi içtimâ için mukarrer olan günde aynı rûznâme ile toplanır.

Madde: 45-1

Zabt-ı Sâbık'ın tasdik ve evrak-ı varide

Madde: 46- Meclis açıldıktan ve zabt-ı sabık okunup kabul olunduktan sonra, Reis evrak-ı varidenen Hey'et-i haberdar eder ve bu evrak hakkında Hey'et karariyle lâzım gelen muamele ifa olunur.

Müzakereye suret-i mübâderet

Bâ'dehu rûznâmede muharrer sıraya riayet edilmek şartıyla müzâkerata başlanır. Ancak Hey'et-i Umumiyye bir karar-ı mahsus ile, bu sırayı değiştirebilir.

İrâd-ı kelâm

Madde: 47- Hiç bir meb'us ismini kâtiplere kayıt ettirmeden veya celse esnasında Reisten müsaade talep ve istihsâl etmeden söz söyleyemez.

Söz isteyenlerin kaydı

Müzakere bir kanun lâyihası üzerine cereyan edecek ise, o lâyihaya dair ait olduğu encümenin mazbatası rûznâmeye ithal edilmedikçe kâtipler kimsenin ismini kayıt edemezler.

Leh ve aleyhte münavebeten irâd-ı kelâm

Madde: 48- Söz kayıt ve talep sırasına göre verilir. Yahut Hey'et isterse, müzakere haiz-i ehemmiyet mesâil'in lehinde, aleyhinde, hakkında münavebeten söz söylemek üzere cereyan eder.

1 Encümene iade olunan şekil:

Son celse zabtnamesi

Madde: 45- İçtima'nın son celsesinin zabtnamesi celsenin hitâmında kıraat olunur. Zabıt Hey'etçe kabul olunduktan sonra, zabtın ait olduğu günde riyaset etmiş olan zât ile kâtiplerden lââkal ikisi tarafından imza edilir.

Encümence teklif olunan şekil:

Zabtnın imzası

Madde: 46- Zabıt hülâsası Hey'etçe kabul olunduktan sonra, ait olduğu günde riyaset etmiş olan zât ile kâtiplerden lââkal ikisi tarafından imza edilir.

İçtimain son celsesinin zabıt hülâsası celsenin hitâmında kıraat olunur.

Tadil-i teklif

Bir madde hakkında tâdil teklif edecek meb'uslar reye vaz' için esas olacak tâdinâmelerin makam-ı riyasete takdim etmelidirler.

Nazırların veya vekilleriyle mazbata muharrirleri ve encümen reislerinin nöbet-i kelâmı

Nazırlarla, tevkil ettikleri rüesa-i memurin ve encümen nâmina mazbata muharriri eriyile, encümen reisleri kayıt ve talep sırasıyla mukavye; olmayıp her zaman söz alabilirler.

İrâd-ı kelâm usulü

Madde: 49- Söz söyleyecek meb'usun kürsi-i hitabete çıkması lâzımdır. Yerinde irâd-ı kelâm edebilmek için Reisten ayrıca müsaade almak iktiza eder.

Hatip yalnız Reise veya Hey'et-i Umumiyyeye hitap edebilir.

Bir nutkun müddet-i kıraati

Meb'uslar kürsi-i hitabetten nutuklarını okuyabilirler. Fakat kıraat müddeti bir çeyrek saati tecâvüz edemez.

Reisin müzakerâta iştiraki

Madde: 50- Reis mesaili reye vaz'ettiği esnada leh ve aleyhte reyini ihlas edemez. Müzakereye iştirak etmek isterse, mevki-i riyaseti terkederek kürsi-i hitabete inecek ve ancak mevki-i tezekkürde bulunan madde veya mes'ele reye iktiran ettikten sonra tekrar riyaset edebilecektir. Nizamnâme-i Dahilînin tatbikinden mütevellit mesâil müstesnadır.

Kâtiplerin söz söylemesi

Söz söylemek isteyen kâtipler de alelusul söz alarak sıraları gelince kürsiye geçerler. Ve müzakeresine iştirak ettikleri mes'ele re'ye iktiran edinceye kadar kitabet mevkiine çıkamazlar.

Düçar-ı tariz olan meb'usun hakk-ı kelâmı

Madde: 51- Ahval-i şahsiyyesi hakkında düçar-ı tariz olan yahut dermeyer eylediği mütalâa hilâfında kendisine bir fikir isnat olunan bir meb'us her zaman söz söylemek hakkını haizdir. Bu takdirde söz isteyen, meb'us ne münasebetle irâd-ı kelâma mecburiyet hissettiğini beyan edecek ve keyfiyeti Reis takdir eyleyecektir. Reis söz vermeye mahal olmadığını beyan edipte Meb'us ısrar ederse, Hey'et bilâ müzakere rey-i işari ile karar verir. Mamafih, Reis bunu müzakerenin nihayetine talik edebilir.

Sadetten huruç

Madde: 52- Söz söyleyen meb'usun sözü ancak kendisini Nizamnâme-i Dahiliyye riyate davet için Reis tarafından kesilebilir. Hatibin sadetten harice çıkmaması şarttır. Sadetten ayrılacak olursa, Reis tarafından sadede davet olunur. İki defa sadede davetten sonra, hatip yine sadetten haric söz söylemeye devam ederse, kendisinin o madde hakkında aynı celsede irâd-ı kelâmından memnuiyeti Reis tarafından Hey'ete teklif olunur. Meclis bilâ müzakere rey-i işari ile karar verir.

Madde: 53-2

2 Encümene iade olunan şekil:

Müddet kelâm

Madde: 53- Meclisin hilâfına karan olmadıkça, hiç bir Meb'us aynı madde hakkında iki defadan ziyade söz söyleyemez.

Meclis bir mes'elede nazırlarla mazbata muharrirlerinden başka kimsenin muayyen bir zamandan fazla söz söylememesini taht-ı karara alabilir.

Madde: 54-3

Kat-ı kelâm ve ihlâl-i intizam

Madde: 55- Mecliste irâd-i kelâm eden zâtın sözünü kesmek, şahsiyeti ile uğraşmak ve Meclisin intizamına hâlel getirecek nûmayişlerde bulunmak kat'iyen memnu'dur.

Müzakerenin kifayeti hakkında rey'e müracaat

Madde: 56- Mes'elenin leh ve aleyhine irâd-i kelâm ettikten sonra her meb'us müzakerenin kifayetini talep edebilir.

Müzakereye hitam verilmesinin aleyhine söz isteyenler bulunursa, içlerinden yalnız bir meb'usa ruhsat verilir. Badehu rey'e müracaat olunur.

Ekseriyet hakkında Reis ve kâtiplerce istibâh hasıl olursa, bir kere daha reye müracaat edilir. Ve yine hall-i istibâh olunamaz ise, müzakereye devam olunur. Müzakereye hitam verilmesi ekseriyetle karargîr olduktan sonra madde-i mebhuse'nin leh ve aleyhine irâd-i kelâm etmek üzere kimseye ruhsat verilmeyip, ancak meselenin reye suret-i vaz'ı hakkında irâd-i kelâm etmek isteyenlere verilir.

Esna-i müzakerede gürültü vukua

Madde: 57- Hey'et-i Umumiyyenin müzakerâtı gürültüyü müntîç olupta, Reis teskine muvafak olamaz ise, ayağa kalkar; eğer gürültü devam ederse celseyi tatil edeceğini beyan eder. Yine iade-i intizam mümkün olamaz ise, bir saat müddetle müzakere-i umumiyyeyi tatil eder.

Bir saat müdurunda Reis celseyi tekrar akdeder. Fakat gürültü teceddüt ederse, celseye hitam verip içtimai ertesi güne te'hir eyler.

Müzakere-i hafıyye

Madde: 58- Kanun-u Esasınin yetmiş sekizinci maddesi mucibince bîr madde-i mühimmeden dolayı Meclis-i Meb'usan müzakerâtı hafî toplamak, vükelâ canibinden veyahut Hey'et-i Meb'usan âzasından on beş zât tarafından teklif olunabilir.

Böyle bir teklif vukuunda Hey'etin içtima' ettiği mahal, âzanın maadasından tahliye edilerek teklifin red veya kabulü için bilâ müzakere rey-i işariye müracaat olunur.

Müzakere-i hafıyye talep edenlerin ilânı

Hafıyyen müzakerât icrasını talep edenlerin esâmisi Meclisin zabıtnamesinde teşrih ve hükûmetin Resmî Ceridesi ile ilân olunur.

Müzakere-i aleniyyeye avdet

Müzakerâtın hafıyyen icrasına lüzûm gösteren mes'ele halolundukta, müzakerât-i aleniyyeye iadesi Reis tarafından Hey'ete teklif olunup verilen karara göre hareket olunur.

3 Encümene iade olunan şekil:

Mesele-i asliyyeye takaddüm eden teklifler

Madde: 54- Müzakereye mahal olmadığı teklifleri ile rûznâme-yahut Nizamnâme-i Dahiliye riayete davet teklifleri ve hakk-ı te-kaddüme dair takrirler, daima mes'ele-i asliyyeye takaddüm ederler. Böyle bir teklif vuku bulursa, ancak lehte, aleyhte birer meb'us söz söyleyebilirler ve bunlar da bir çeyrek saatten ziyade irâd-i kelâm edemezler. Neticede reye müracaat olunursa, rey-i işari ile mes'ele hallolunur.

Encümeneye teklif edilen şekil:

Madde: 54- Müzakereye mahal olmadığı teklifleri ile rûznâme-yahut Nizamnâme-i Dahiliye riayete davet teklifleri ve hakk-ı ta-kaddüme dair takrirler daima mesele-i asliyyeye takaddüm ederler, Neticede rey'e müracaat olunursa rey'i işari ile mesele hallolunur.

Celse-i hafiiyenin zabtı

Celse-i hafiiyenin zabtı Meb'usan hatipleri tarafından tutulur. Divân-ı Riyasetçe hıfz edilir ve ertesi gün celseden evvel müzakere-i hafiiye akdolunarak kıraat olunur.

Bir nutkun ilânı

Madde: 59- Bir nutkun talik ve ilânı teklif olunduğu halde bu teklif nutkun Zabıt Ceridesinde neşrinden mukaddem reye konamaz.

Celse-i âtiyye rûznâmesi

Madde: 60- Reis, Celsenin hitamını ilân etmezden evvel celse-i âtiyyenin rûznâmesi hakkında Meclisin kararını istihsâl eder.

Zabıt Ceridelerinin İlânı

Madde: 61- Hey'et-i Meb'usanın zabıt cerideleri, kezâlik Hükümetin Resmî Ceridesiyle neşrolunur.

YEDİNCİ FASIL

KANUN LÂYİHA VE TEKLİFLERİNİN HEY'ET-İ UMUMİYEDE SURET-İ MÜZAKERESİ - TÂDİLNÂMELER

Yevm-i müzakerenin tâyini

Madde: 62- Encümen mazbataları tevzi' olunduktan sonra yevm-i müzakere Hey'etçe tâyin olunur.

İki müzakerenin lüzumu

Madde: 63- Mevadd-ı müstâcelenin gayri hususatta her kanun lâyihası veya teklifi lâakal beş gün fasıla verilmek şartıyla ayrı ayrı iki defa kamilen müzakere olunmadıkça suret-i kat'iyede kabulü reye vaz' olunamaz.

Levâiyih-i kanuniyye ve tekliflerin usûlu-ü müzakeresi

Madde: 64- Birinci müzakere evvelâ kanun lâyiha veya teklifini Hey'et-i Umumiyyesi hakkında cereyan eder.

Müzakere-i umumiyye hitamı buldukta, Reis tarafından maddelerin müzakeresine geçilip geçilmemesi Meclisten sual olunur.

Meclis maddelerin müzakeresine geçilmemesine karar verirse, Reis lâyiha veya teklifin kabul olunmadığını beyan eder.

Maddelerin müzakeresine karar verildiği takdirde, sırasıyla her madde ona müteferri' tadiilat teklifleri ile beraber müzakere olunur.

Maddelerin müzakeresi hitâmında, Meclis ikinci müzakereye geçilip geçilmemesine karar verir.

Levâiyih-i kanuniyye için tadiilat teklifi

Madde: 65- Bir encümene havale olunan kanun lâyihası hakkın da meb'usların biri veya bir kaç tadiilat teklif etmek arzu ederler ise, bir tâdîlnâme tanzim ederek Reise takdim ederler.

Tâdîlnâmelere, bunların, kanunun hangi maddesine veyahut Muvazenenin hangi faslına ait bulunduğunu tasrih edilmelidir.

Tâdîlnâmeler Reis tarafından ait olduğu encümene havale olunur.

Tâdilnâmelerin tab' ve tevzii

İşbu tâdilnâmeler, encümen mazbatasının zeylinde eshabının esbâb-ı mucibeyi havi muhtıraları ile birlikte tab' ve haklarında encümence ittihaz edilen kararlar ile esbabı mazbatada beyan edilir.

Tâdilnâmelerin müzakeresi

Lâйhanın Hey'et-i Umumiyyede müzakeresi esnasında o tadilâtın sırası geldikte sahibi esbâb-ı mucibesini tafsil edip âza-i mevcudeden terviç eden ve te'yid eden bulunursa mevki-i müzakereye konulur. Aksi takdirde müzakeresinden sarf-ı hazar olunur.

Birinci müzakerenin hitamında tadilât teklifi

Madde: 66- Bir kanun lâйhasının birinci müzakeresi hitam bulduktan sonra, arzolunan yeni tâdilnâmeler o lâйhanın tetkikine memur encümene îta olunmak lâzımdır.

Birinci ve ikinci müzakere esnasında takdim olunan tâdilâtın encümene havalesi

Madde: 67- Birinci ve ikinci müzakerenin cereyanı esnasında, takdim olunan tâdilnâmelerin ait olduğu encümene havalesini mazbata muharriri encümen nâmına talep ederse havalesi lâbûddür.

Birinci ve ikinci müzakere esnasında verilip encümene havalesi talep edilemeyen tâdilnâmeler

Madde: 68- Birinci ve ikinci müzakerenin cereyanı esnasında takdim 'olunan tâdilnâmelerin encümene havalesi mazbata muharriri tarafından talep olunmadığı halde, tadilâtın esbâb-ı mucibesi sahipleri tarafından mücmelen beyan olunur. İkinci müzakere esnasında buna yalnız encümen âzası cevap verebilir. Anın üzerine tâdilnâmenin nazar-ı mütâlâaya alınıp alınmamasına Hey'etçe karar verilir. Nazar-ı mütâlâaya alınırsa, encümene havale olunur.

Tadilât teklif edenlerin salâhiyetleri

Madde: 69- Tadilât teklif edenler tâdilnâmelerin havale olunduğu encümene beyan-ı efkâr etmek arzu ettikleri halde mütâlâalarının encümence istimai zaruridir.

İkinci müzakerede encümene iade olunan mevad hakkında tâdil teklifleri

Madde: 70- İkinci müzakerede encümene iade olunan maddeler hakkında sair meb'usan tarafından da encümene tâdil teklifleri verilebilir.

Tâdilnâmelerin rey'e zaman-ı vaz'ı

Madde: 71- Tâdilnâmeler daima madde-i asliyyeden evvel rey'e vaz' olunur.

Mesâil-i müteaddidenin tefriki ve ayrı ayrı rey'e vaz'ı

Madde: 72- Mevki-i müzakerede bulunan bir madde mesail-i müteaddiden mürekkep ise, mesainin birbirinden tefrikiyle ayrı ayrı araya vaz'ı teklif olunduğu takdirde, ifa-i müktezası zaruridir.

Lâйhanın hey'et-i umumiyyesinin rey'e yaz'ı

Madde: 73- İkinci müzakerede her maddenin ve ona müteferri tâdilnâmelerin kabul ve adem-i kabulü hakkında araya müracaat olunduktan sonra, lâйhanın hey'et-i umumiyyesinin kafiye kabul veya reddi hakkında rey toplanır.

İki defa müzakereye tabi olmayan levâiyih-i kanuniyye

Madde: 74- İki defa müzakere hakkındaki şerait-i sâlîfe, vâridât, mesarifât Bütçesiyle, Muha-sebe-i Kafiye Kanununa, tahsisat-ı munzame ve fevkalâde talebini muhtevi kanunlara şâmil değildir. Bunlar hakkında bir müzakere kâfidir.

Reddolanan teklifler

Madde: 75- Hey'et-i Umumiyyece reddolanan teklifler aynı içtimada tekrar Meclise takdim olunamaz.

Muahedâtın tasdiki talebini mutazammın levâyih-i kanuniyye

Madde: 76- Kanûn-u Esasinin yedinci maddesi mucibince, tasdikleri Meclis-i Meb'usanın müsaadesine mütevakıf bulunan muahedâtın tasdiki talebini mutazammın levâyih-i kanuniyyenin Meclise takdimi halinde muahedenin mevaddı reye vaz'olunamayacağı gibi, metni hakkında ta dilât dahi teklif edilemez.

Muahede mevâddına itiraz

Birinci müzakere esnasında muahedenin maddeleri hakkında vuku bulacak itiraz, lâyihanın encümene iadesini talep suretinde olmak icabeder.

İtiraz-ı mezkûr badelmüzakere Hey'etçe nazar-ı mütâlaaya alındığı takdirde encümene havale olunur.

İtirazname hakkında encümen takriri

Encümen berâ-i tetkik kendisine havale olunan tekliflerin hey'et-i mecmuası hakkında bir takrir tanzimi eyler. İşbu takrir tab' ve tevzi' olunmak icap eder. Encümen takririnde, lâyiha-i kanuniyyenin kabul, red veya tehirine karar verir.

Takririn esbab-ı mucibesi

Te'hir kararı berveçh-i âti esbâb-ı mucibeyi ihtiva eder:

"Meclisi Meb'usan muahedenin falan ve filân maddeleri (badî-üt-tehir mevad tamamen tahrir olunmalıdır) hakkında hükümetin nazarı dikatini celb ederek tasdikine muhtazı müsaadesini tehir eyler."

İşbu muahedât hakkında müstaceliyet kararı îta edildiği halde encümen tadilât teklifleri hakkındaki takririni itiraza uğramayan mevaddın müzakeresi akabinde takdim eder.

Mukavelât ile bunların tasdiki talebini mutazammın levâyih-i kanuniyye

Madde: 77- Meclis-i Meb'usanın kabulüne müteallik olarak hükümetçe akdedilen mukavelât ile bunların tasdiki talebini mutazammın levâyih-i kanuniyye hakkında dah i madde-i sabıkadaki usûle tevfiik hareket olunur.

SEKİZİNCİ FASIL

İSTİCÂL KARARI

İsti'câl teklifinin zaman-ı takdimi

Madde: 78- Bir kanun lâyihası ve teklifi hakkında ya hîn-i takdiminde, ya hey'eti umumiyye sinin esnâ-i müzakeresinde vükelâ-i devletten ve meb'usandan biri yahut teklif sahibi isti'câl kararı talep edebilir.

İsti'câl talebinin suret-i vukuu

Madde: 79- İsti'câl kararının ittihazı talebi tahriren vuku bulmak ve esbâb-ı mucibeyi ihtiva etmek lâzımdır.

Tacil teklifi için araya müracaat

Tacil teklifi îta olununca Reis tarafından reye vaz'olunarak Meclisçe kabul veya red olunur.

Tacili kabul edilen lâyiha veya teklif

Madde: 80- İsti'câl kararını müteakip Hey'et, lâyiha veya teklifin derakab müzakeresine karar verebilir.

Tacili karargir olan lâyiha ve teklif bir defa müzakere edilir

Madde: 81- Tacili karargir olan lâyiha ve teklifler yalnız bir defa müzakere olunur.

Müstacel lâyiha veya teklifin encümene iadesi

Madde: 82- Lâyiha veya teklifin hey'et-i umumiyyesi reye konmazdan evvel sebk ve raptının tashihine lüzum, görünür ise, ait olduğu encümene gönderilmesi caizdir. Bunu encümen talep ederse, herhalde irsal olunmak lâzım gelir.

Encümene tevdi' takdirinde bilâ tehir tashihât-ı lâzime icra ve Hey'ete iade olunur. Hey'etçe yalnız tashihâtı vakia üzerine müzakere cereyan eder.

DOKUZUNCU FASIL

BÜTÇE MÜZAKERÂTI VE HESAB-I KAT'I

Muvazene Encümeninince tetkik olunacak hususât

Madde: 83- Muvazene encümeninince tetkikine havale olunacak hususât berveç-i âtidir.

1- Meclis-i Meb'usan Muvazenesiyle tahsisât-ı munzamesi hakkındaki kanun lâyihaları,

2- Muvazene-i Maliyye kanunu,

3- Tahsisâtı munzame ve tahsisât-ı fevkalâde talebini havi olan kanun lâyihaları,

4- Varidat ve mesarifât-ı Devletin tezyid ve tenkisini intaç edecek her nev'î kanun lâyiha ve teklifleri.

Varidat ve mesarifâta ait kanun lâyiha ve tekliflerinin taallük ettiği encümen-i daimiye havalesi

Madde: 84- Hey'et-i Meb'usan madde-i sabıkada beyan olunan kanun lâyiha ve tekliflerinin tetkikini taalluk ettiği encümen-i daimiye ahi havale edebilir. Bu encümenler lâyihanın hey'et-i umumiyyesi hakkında ittihaz-ı mukarrerat edebilüp, tahsisat zammı hakkında hiç bir teklifte bulunamaz. Encümen lâyihayı kabul ettiği takdirde mazbatası-ı muvazene encümenine tevdi' eder.

Madde: 85-4

Bütçede tevsiat ve zammîyat teklifi

Madde: 86- Maaşat, tahsisat, yevmiyye, harcırah ve maaşat-ı zâtıyyenin tezyid miktarına ve memuriyet ihtidasına veya bunların kavânin-i carîye ile muayyen hudutları haricinde olarak tevkîfâtına dair hiç bir teklif gerek tâdilnâme, gerek bütçeye bir madde-i munzame ilâve suretinde meb'uslar tarafından dermeyan edilemez.

Mahaza, hükümet veya muvazene encümeni tarafından kabul edilen, veyahut elli imzayı ha- vi olan tâdilnâmeler madde-i sabıkada gösterilen müddetten sonra dahi takdim olunabilir.

4 Encümene iade olunan şekil:

Madde: 85- Bir daire bütçesi mazbatasının Meb'uslara tevziinden sonra muhtevî olduğu fasıllar hakkında masarfin tezyit miktarını mucip olacak tâdilnâme veya mevadd-ı munzame teklifi, tevzi'den itibaren üç celse müddetinden sonra meb'uslar tarafından dermeyan olmaz.

(Encümenince şekli-i sabıkta icrası karargir olmuştur.).

Tezyid-i masraf teklifi için reye müracaat

Herhalde tezyid-i masrafa dair verilecek teklifler hakkında muvazene encümeninin mütalâası alınmadıkça reye müracaat edilemez.

Muvazene cetvellerinin reye usul-ü vaz'ı

Madde: 87- Muvazene-i Maliyye Kanununa merbut cetveller hakkında vükelâ hazır olduğu halde fasıl fasıl istihsâl-i rey olunur.

Madde: 88-⁵

Divan-ı Muhasebât Encümeninin vazifesi

Madde: 89- Her içtimâ iptidasında, âzası şubelerden intihap olmak üzere, beş kişiden mürekkep olarak teşkil olunacak Divân-ı Muhasebat Encümeni muhasebe-i kat'iyye kanunu lâyhasıyla sarfiyat taahhüdâtı hakkında her üç ayda bir Divân-ı Muhasebat tarafından tanzim olunacak raporları tetkik eder. Netice-i tetkikatı mübeyyin yapılacak mazbata tab' ve meb'usana tevzi' olunur.

ONUNCU FASIL

MUVAKKATEN KANUN HÜKÜM VE KUVVETİNDE OLAN KARARLARIN MÜZAKERESİ

Muvakkat kararların Meclise suret-i tevdi

Madde: 90- Kanun-u Esasinin otuz altıncı madde-i muaddelesi mucibince Meclis-i Umuminin mün'akît olmadığı zamanlarda Hey'et-i Vükelâ tarafından kanun hüküm ve kuvvetinde olarak bâ irâde-i Seniyye ittihaz edilmiş olan kararlar esbâb-ı mucibe muhtıralarıyla bir cüz'ü de metbu' olduğu halde ilk içtimâ'ında Hey'et-i Meb'usana tevdi' ve meb'uslara tevzi' olunur.

Bunlara ait kanun lâyhalarının müzakeresi diğer kanun lâyhaları misüllü icra olunur.

Meclisin mün'akît olmadığı esnada muvazene haricindeki sarfiyat lâyhaları

Madde: 91- Kanun-u Esasinin yüz birinci maddesi mucibince Meclis-i Umuminin mün'akît olmadığı zamanlarda muvazene haricinde Hey'et-i Vükelâca sarfiyat vuku'unda sarfiyat-ı vakıaya dair kanun lâyhaları olbaptaki irâde-i Seniyyeler ve esbâb-ı mucibe muhtıraları ve muhassesat cetvelleriyle beraber, bir cüz'ü de metbu' olduğu halde ilk içtimada Hey'et-i Meb'usana tevdi' ve meb'uslara tevzi' olunur.

Bunların müzakeresi diğer kanun lâyhaları misüllü icra olunur.

Muvakkat kararlar listesinin Ceride-i Resmîye ile îlanı

Madde: 92- Doksan ve doksan birinci maddelerde beyan olunan kanun lâyhalarının bir listesi her içtimâin iptidasında Reis tarafından Hükümetin Resmî Ceridesi ile neşir edilir ve Ayan. Meclisine tevdi' olununcaya kadar muamelâtî suret-i mahsusada takip olunur.

5 Encümene iade olunan şekil:

Madde: 88- Hükümet veya muvazene encümeni tarafından veyahut alelusul tâdilnâme itası suretiyle mebu'san canibinden tâdili talep olunmayan bütçe fasılları muhtasaran müzakere edilir.

Her bir hatip bir fasıl hakkında bir defadan ziyade, bir çeyrek saatten fazla irâd-ı kelâm edemez.

Alelusul verilen tâdilnâme hakkında söylenecek söz haricinde fasılların müzakeratı aynı muhtasar kaideye tâbidir.

Encümençe teklif edilen şekil:

Madde: 88 — Hükümet veya muvazene encümeni tarafından veyahut alelusul tâdilnâme itası suretiyle Meb'usan canibinden tâdili talep olunmayan bütçe fasılları muhtasaran müzakere edilir.

Her bir Hatip bir fasıl hakkında iki defadan ziyade bir çeyrek saatten fazla irâd-ı kelâm edemez.

Muvakkat kararlar müzakerelerinin takdimi

Bunların bir içtimaa zarfında kanuniyetleri kesb-i kat'iyet etmezse, ertesi içtimâda müstaceliyeti kabul olunan kanım lâyiha ve teklifleri müstesna olmak üzere, diğer kanun lâyiha tekliflerine takdimin müzakeren icra edilir.

Reddedilen muvakkat kararlar

Madde: 93- Mevadd-ı sabıkada mevzubahs olan levayih-ı kanuniyye Hey'et-i Meb'usanca reddedildikleri takdirde hükümleri tarih-i redlerinden itibaren sakıt olur. Tâdilen kabul edildikleri surette, suret-i muaddeleleri neşredilinceye kadar asılları mer'iy-yül-ahkâm olur.

Bu kabil levayih-ı kanuniyyenin reddi hakkındaki Meclis-i Meb'usan kararları bir karamame ile Makam-ı Sadarete tebliğ olunur. Karamame Düstura derç ve Hükümetin Resmî Ceridesiyle ilân edilir.

Muvakkat kararın, ref'ini mutazammın olan karar-ı muvakkatin da tasdiki lüzumu

Madde: 94- Hükümetçe Meclisin mün'akit olmadığı zamanda muvakkaten kanun hüküm kuvvetinde olarak bâ lrade-i Seniyye bir karar ittihaz ve neşrinden sonra bunun mevki-i meriyyetden ref'ine dair yeni bir kararın dahi ilk içtimainda Meclis-i Meb'usanın tasdikine arzı lâzımgelir.

Tevhit edilen muvakkat kararlar

Madde: 95- Hükümetçe neşredilip yekdiğerinin mütemmimi olan, veya aynı hususa mütedair bulunan iki veya daha ziyade muvakkat kanun hüküm ve mahiyetindeki kararlar, Meclis-i Meb'usanca tevhitine lüzum görüldüğü takdirde, hükmü diğerine derç edilecek kararın mülga olduğuna dair esas ittihaz edilen karar hakkındaki lâyiha-i kanuniyyeye bir madde ilâve olunur.

ONBİRİNCİ FASIL

İSTİHSAL-İ ARANIN USUL VE KAVAIĞİ

İstihsâl-i aranın envai

Madde: 96- Meclis-i Meb'usan, müzakeresine arz edilen mesail hakkında üç suretle beyan-ı rey eyler: Birincisi rey-i işâfî; ikincisi rey-i alenî; üçüncü rey-i hafı usulüdü. Rey-i işâfî elini kaldırmak ve ayağa kalkmaktır.

Rey-i alenî, yüzüncü maddede muharrer olduğu veçhile "evet" veya "hayır" demekle veya üzerinde Meb'usanın isimleri matbu pusula itasıyle suret-i aleniyyede rey vermektir.

Rey-i hafı dahi, yüz ikinci maddede muharrer olduğu veçhile işaretsiz yuvarlaklarla ita-i rey etmektir.

Madde: 97.⁶

Rey-i işari neticesinin usul-ü tayini

Madde: 98- El kaldırmak suretiyle rey istihsâlinin neticesini Reis ile kâtipler müttefakan temyiz ve takdir ederler. Binaenaleyh, ittifak edemezlerse yahut ekseriyetin husulünde iştiharı eder-

6 Encümene iade olunan şekil:

Rey-i işariyye müracat zarurî olan hususât

Madde: 97- Enâ-i müzakeratta Nizamnâme-i Dahiliî ahkâmına tevfiğ-i harekete daveti mutazammın mesail ile Meb'usandan birinin irâd-i kalâmdan men'ine ve takbihine ve muvakkaten Meclisten ihracına dair mevadda rey-i işariyye müracaat mecburdur. İşbu Nizamnâme mucibince, rey-i alenî veya hafiye müracat zarurî olmayan bilcümle hususatta dahi, rey-i işarî isti'mal olunur.

Tek fıkra halindeki bu maddede, 14 Teşrinisanı 1339 (1923) tarihindeki 38 s. kararla bir fıkra eklenmiştir. Bkz. sh. 205.

lerse, ayağa kalkmak usulüne müracaat edilir. Bunda da işbah olursa, bilhakkın rey-i aleniye müracaat olunur. Hiç kimse rey istihsâli muamelât-ı mütebakisi esnasında söz söyleyemez.⁷

Rey-i aleniye müracaat zarurî olan hususât

Madde: 99- Muvazene-i Umumiyye Kanunu lâiyhası ile vergi ihdas ve ilgasına veya tezyid ve tenkisine ve muahedâta müteallik kanun lâiyhaları hakkında doğrudan doğruya rey-i aleniye müracaat zaruridir. Rey-i işariye müracaat zarurî olmayan sair bilcümle hususât hakkında rey-i aleni icrası talebe mütevakıftır.

Rey-i âlemi talebinin suret-i vukuu

Rey-i alenî meselenin ilk reye vaz'ında tahriren veyahut riyaset ve kâtiplerce işbah hâsıl oluktan sonra, şifahen talep olunabilir. Ancak bu talep on beş âza tarafından teyit edilmek lâzımdır. Meselenin reye vaz'ından evvel vukubulacak rey-i alenî talebi laakal on beş azanın imzasını (muhtevi olarak Reise. İta edilmek muktazidir. Rey-i aleniye talep edenlerin isimleri Hükümetin Resmî Ceridesine derç ile ilân olunur.

Rey-i alenin suret-i istihsâli

Madde: 100- Rey-i alenî berveç-i âti istihsâl olunur: Kâtiplerden biri Meb'usanın hurûf-u heca tertibi üzere muharrer esâmisini alenen kiraat etmekle başlar. Hangi harften okumaya başlanacağı kur'a ile tâyin eder. İsmi kiraat edilen meb'us ayağa kalkarak kabul, red veya istinkâf ke-limelerinden birini telâffuz ile reyini bildirir ve bu rey kâtipler tarafından kaydedilir. Yahut ismi kiraat edilen meb'us kürs-i hitabet üzerine mevzu' kutuya bizzat rey varakasını atar veya istinkâf ettiğini söyler.

Esâmî kiraatını müteakip esnâ-i kiraatte reye iştirak etmemiş olanların esâmisi bir kere daha okunur ve bu sırada Meclise gelmiş olanlar varsa İta-i reye davet edilir. Her meb'usun üzerinde İsmi matbu' beyaz ve kırmızı renkli rey varakaları vardır. Beyaz varaka kabul ve kırmızı varaka ad«m-i kabul mânasını mutazammındır.

Bu iki usûlden hangisi ile rey-i aleniye müracaat edileceğini Reis Hey'etten istimzaç eder.

Reyler toplanınca Reis muamelenin hitam bulunduğunu beyan eder. Muamelenin hitamından sonra reye iştirak edilemez. Rey kutularını kâtipler açıp her birinin içinde bulunan varakaları tas-nif ederler. Müstenkiflerin miktarı reyin neticesi üzerinde icra-i tesir edemeyip bu, lehte ve aleyhte bulunanların miktarına göre tâayyün eder.

Kâtiplerin istihsâl ettikleri netice, behemahal o celsede tafsilâtı ile (yâni lehte, aleyhte bulunanlarla müstenkiflerin miktarı ve iptal olunmuş pusulalar var ise, bunların adedi beyan olunmak suret ile Reis tarafından ilân ve tefhim olunur.⁸

Rey-i hafî talebi

Madde: 101- Rey-i alenin kabil-i tatbik olduğu bilcümle hususatta azadan on beş kişi rey-i hafî usulünün icrasını talep ederlerse, icrası Hey'etçe bilâ müzakere ekseriyet-i âra ile karara mütevakıftır.

Rey-i hafî talep edenlerin esâmisi hükümetin Resmî Ceridesine derç derç olunmak zaruridir.

7 Bu madde 14/11/1339 (1923) t. ve 38 s. bir kararla değiştirilmiştir. Bkz. sh. 205.

8 Encümence ahiren tefkil edilen şekli:

Madde: 100- Rey-i alenî berveç-i âti istihsâl olunur: Evvelâ Meb'usların celp ve avdetine mahsus zil üç dakika müddetle çalınır. Ba'dehu, ilâhîr.....

Rey-i hafninin suret-i istihsâli

Madde: 102- Rey-i haff usulü kürsü üzerinde rey-i alenî istihsâlinin aynı olup, yalnız rey-i hafide meb'usan Reisın solundaki kâtiplerden biri beyaz, diğeri siyah iki yuvarlak ahzeder. Bu yuvarlaklardan beyazı kabule, siyahı adem-i kabule işarettir. Meb'usan bunlardan birisini arzusunı göre kürsü üzerindeki rey kutusuna ve diğeri de tatbik kutusuna atarlar. Rey kutusunda bulunan yuvarlakları kâtipler mahsus bir tepsiye döküp beyaz ile siyahları tefrik ve meydanda tâdât ederler. Tatbik kutusundaki yuvarlaklar da tâdât olunur. Ba'dehu netice Reis tarafından ilân olunur.

Hey'eti Umumiyyede ve şube ve encümenlerde yapılacak intihabâtın suret-i icrası

Madde: 103- Meclis-i Meb'usan Hey'et-i Umumiyyesinde ve şube ve encümenlerinde yapılacak intihabat berveç-i âti icra olunur:

Reye mahsus olmak üzere bir kutu vaz'olunur. Her meb'us hurufu heca sırasıyle ismi okundukça kürsüye gelerek rey varakasını, yâni tensip ettiği zâtın veya zâtların ismini havi pusulayı bir açık zarf içinde olduğu halde kutuya atar.

Rey pusulaları kur'a ile çekilecek üç âza tarafından tasnif olunur.

Nisab-ı karar

Madde: 104- Kâffe-i müzakerât sülûsan ekseriyetiyle meşrû olmayan hususatta, hazır bulunan âzanın ekseriyet-i mutlakası ile karargir olur ve tesavi-i âra vukuunda Reisın rey-i iki addedilir.

Huzuru muktazî âzanın vücudunu, Reis ve kâtipler müşahade ederler.

Yoklama icrası

Bir mes'elenin reye hin-i vaz'ında âza-i mevcudenin tahkik adedine; Reis ve kâtipler ittihat edemelerse yoklama icra olunur.

Nisabın adem-i vücudu

Nisabın adem-i vücudu hasebiyle rey istihsâli kabil olamazsa, mevki-i müzakerede bulunan maddenin kararı ertesi Meclise bırakılarak ikinci defa reye müracaat olunacağı rûznâme-i müzakerâta dercolunur. İkinci defa rey verenlerin adedi ne olursa olsun netice-i âra muteberdir.

Vükelâ hakkında şikâyet ve Kanun-u Esasınin tâdilîne dair tekliflerin kabulü için lâzım gelen nisab

Madde: 105- Vükelâ-i devletten biri hakkında şikâyet ve Hey'et-i Meb'usan âzasından birinin ithamına ait teklifatın kabulü, âza-i mevcudenin sülûsan ekseriyetin husulüne mütevakıftır. Kanun-u Esasınin tâdilîne dair teklif vukuunda Meb'usanın aded-i mürettebenin lâkal sülûsanı ittifak etmedikçe, o teklif kabul olunmuş olmaz.

Meclis kararlarının suret-i tebliği

Madde: 106- Hey'et-i Umumiyyede her madde kabul veya red olundukça Reis tarafından netice-i karar yalnız (kabul olundu) veya (kabul olunmadı) diye Hey'ete teffim olunmak lâzım gelir.

ONİKİNCİ FASIL⁹

SUAL VE İSTİZÂH

Vükelâdan birine sual iradı

Madde: 107- Her meb'us vükelâ-i devletten birine vicahî¹⁰ veya tahrirî sualler irâd edebilir.

⁹ Bu fasıl Hey'et-i Umumiyyede müzakere edilmemiştir.

¹⁰ 1341 (1925) t. nüshada "şifahî" kelimesi vardır.

Sualin mânası

Madde: 108- Sual, filân vak'a doğru mudur, filân haber hükümetçe mesmû olmuş mudur veya sahih midir, hükûmet filân mes'ele hakkında bir karar vermiş midir veya vermek üzere midir? tarzında, sarîh malûmat talebinden ibarettir.

Şifahi ve tahriri sualler

Sual varakasında cevabının vicahi (yâni Hey'et-i Umumiyye muvacehesinde) veya tahrirî (yâni ceride-i müzakerât niyetine defedilmek) suretinde olduğu tasrih edilmek muktazidir. Sual varakasını yalnız bir Meb'us imza edebilir.

Tahrirî sual takririnin suret-i takdimi ve hükümete tebliği

Madde: 109- Vükelâdan birine tahrirî sual irâd etmek isteyen bir Meb'us, bunun¹¹ metnini Re-ise takdim, eder. Riyaset bu suali derhal nâzır-ı aidine tebliğ eyler ve nihayet üç gün zarfında Zabıt Ceridesinin¹² sonuna aynen derç ettirir.

Nazırın cevabı

Nazır cevabını tahriren riyasete ita eder. Bu cevap, sualin tarih-i tevziinden itibaren on gün zarfında sual ile birlikte ceride-i müzakeratın nihayetinde neşrolunur.

Şifahi sual takririnin suret-i takdimi

Madde: 110- Şifahi sualler metni tahriren riyasete tevdi' olunur. Riyaset bunları nâzır-ı aidine tebliğ ile beraber Zabıt Ceridesinin nihayetinde derç ettirir ve ertesi celsenin rûznâmesine tevdi' sırasıyle ithal eyler.

Şifahi suallere Nazırın cevabı

Madde: 111- Celse ihtidasında Riyaset rûznâmede dahil olan sualleri kiraat ettirir, sualin talûk ettiği nazır cevap verir.

Cevapların tehir

Nazırlar gerek tahrirî, gerek şifahi suallere menafi-i umumiyye mülâhazasına mebni cevap veremeyeceklerini yahut malûmat-ı muktaziyenin istihsâli maksadiyle cevaplarını bir müddet tehir edeceklerini beyan edebilirler.

Sahib-i sual olan bir meb'us sualin esnâ-i kiraatinde hazır bulunmazsa, sualini geri almış addolunur.¹³

Verilen cevap hakkında mütâlâat

Madde: 112- Nâzır-ı mes'ulün cevabını müteakip yalnız sual irâd eden meb'us beyân-ı mütâlâa hakkını haizdir. Ancak mütâlâa-i vakia beş dakikadan ziyade imtîdat edemez.

Rûznâmede dahil suallerin tehir

Madde: 113- Celsenin küşadından itibaren yarım saat mürurunda rûznâmede dahil bulunan sualler nihayet bulmamışsa, riyaset, mütebakisini ertesi rûznâmeye, diğerlerini tercihan ithal ederek rûznâme-i müzakerata geçer.

11 1341 (1925) t. nüshada "bunun" kelimesi yoktur.

12 1341 (1925) t. nüshada "Fezleke-i Müzakerâtın" şeklindedir.

13 Bu fıkra 49 s. ve 6/12/1339 (1923) t. bir kararla değiştirilmiştir. Bkz sh. 207.

Müstaceliyetine hüküm olunan sualler

Madde: 114- Hükümet bir sualin müstaceliyetine hükmettiği takdirde, istediği zamanda diğerlerine takdimen buna cevap verebilir.

Bütçe müzakeresinde irâd edilecek sualler

Madde: 115- Bütçe müzakeresi esnasında meb'uslar, nezaretinin bütçesi derdest-i tezekkür olan nazıra sualler hakkındaki kuyuda tabi olmaksızın her faslın müzakeresinde o fasla ait istedikleri sualleri irâd edebilirler.

Sualin neticesi

Madde: 116- Sual neticesinde reye müracaat olunmaz.

İstizah takririnin suret-i itası

Madde: 117- Bir maddenin istizah olunması teklif edildiği halde, riyasete münhasıran mevzuu istizah mübeyyin muhtasar bir takrir takdim edilmek lâzım gelir.

İstizah takrirlerinin yirmi meb'us tarafından imzası lüzumu

İstizâh, hükûmete hareket ve icraatının esbabı veya gayesini sormaktan ibaret olup. istizah takrirleri lâakal yirmi meb'us tarafından imza edilmek lâzımdır.

İstihzah takririnin kiraatı

Riyaset derhal nâzır-ı aidine haber vererek istizah takririni ya nâzır-ı aidinin, yahut vükelâdan birinin huzuruyla nihayet ertesi celsede kiraat ettirir.

Yevm-i müzakerenin tâyini, istizahın te'hiri, memnu' olan istizahlar

Nazır arzu ederse derhal cevap verir, yahut istizah için başka bir gün teklif eyler. Bu takdirde Hey'et-i Umumiyye esas maddenin müzakeresine girililmeksizin yevm-i müzakere tâyin olunur. Siyaset-i dahiliyyeye ait istizahlar bir aydan ziyade te'hir edilemez. Meb'usan beyinde istizah memnu'dur.¹⁴

İstizahın suret-i icrası

Madde: 118- Vükelâ-i devletten izahat itasına davet olunan zât yem-i muayyende, ya bizzat hazır bulunur yahut maiyyetindeki rüesa-i memurinden birini gönderir.

Takirdeki ilk imza sahibi yarım saati tecavüz etmemek üzere irâd-i kelâm eder. Nazır veya vekili cevap verir. Alınacak cevaba evvelâ takirdeki ilk imza sahibi mukabele edip, badehu leh vealeyhte olmak üzere nihayet sekiz zât birer çeyreki tecavüz etmemek üzere söz söyleyebilirler.

14 Bu madde 1341 (1925) t. nüshada farklı şekilde yer almıştır. 1341 yılına kadar bu maddenin değiştirildiğine dair bir Meclis kararına rastlanmadık. Ancak, 26/4/1336 (1920) t. ve 7 s. karardan sonra, öncümence değiştirilmiş olduğu, ve fakat Meclise sunulmamış olduğundan bu şekilde bastırılmış olması muhtemeldir. Çünkü 7 s. kararın muhtevasına göre, böyle bir değişiklik mümkündür.

1341 (1925) t. nüshadaki metnin şöyledir:

İstizah takririnin suret-i itası

Madde: 117- Bir maddenin vükelâ-i devletten istizah olunması: meb'usandan biri teklif ettiği halde Reise esbâb-ı mucibeyi havi bir takrir takdim etmek lâzım, gelir.

Reye müracaat

Bu takrir Hey'et-i Umumiyyede kiraat olunduktan sonra esas maddenin müzakeresine girililmeyerek kabul ve adem-i kabulü hakkında, reye müracaat olunur.

İstizah olunacak zâtın daveti

Eksaniet-i âra ile kabul olunur ise, bir gün tâyinine karar verilir. Kendisinden istizâh-ı madde olunacak zâtın i gün Hey'eti Meb'usana gelmesi veya maiyetindeki rüesa-i memurinden birini göndermesi için istizah olunacak maddenin tasnihiyle beraber Reis tarafından dâvetnâme yazılır.

İstizahın suret-i icrası

Madde: 118- Vükelâ-i devletten davet olunan zât yevm-i muayyende bizzat hazır olduğu veya maiyetindeki rüesa-i memurinden biri mevcut bulunduğu halde, Hey'et-i Umumiyyede istizâh-ı madde olunduktan sonra alınacak cevaba âza-i mevcudinin biri mukabele edemeyip teklifin sahibi olan Meb'us evvelâ vesair Meb'usan muahharen irâd-i kelâm edebilir.

Netice-i istizah

Madde: 119- Hükümet tarafından ita edilen izahat ve meb'usan tarafından bilmukabele vukubulan ifadattan sonra hiç bir takrir verilmezse Reis rûznâme-i müzakerâta geçer.

Netice-i istizâha ait takrirler

Madde: 120- Netice-i istizah hakkında arzu olunursa, takrirler verilebilir.

Hakk-ı takdimi haiz takrirler

Madde: 121- İzahâtın keyfiyeti ile rûznâme-i müzekerâta geçilmesini talip olan takrirler diğerlerine hakk-ı takdimi haizdir.

Esbâb-ı mucibeli takrirler

Madde: 122- Eğer sadece rûznâme-i müzekerâta geçilmesi teklifi kabul olunmazsa, esbâb-ı mucibeli takrirlere sıra gelir. Bunların bir encümene havalesi takarrür etmezse, hükümetin tercihi ettiği takrir iptida reye vazolunur.

Esbâb-ı mucibeli takrire fıkra ilâvesi

Madde: 123- Esbâb-ı mucibeli bir takrire diğer bir fıkra ilâvesi hakkında vaki olan bir teklifin mutlaka takririn reye vaz'ından evvel tanzim ve Hey'et-i Umumiyyeye tebliği lâzımdır.

Netice-i istizah hakkında verilip encümene havale olunan takrirlere ait mazbataların usul-ü müzakeresi

Madde: 124- Yüz yirmi ikinci madde mucibince encümenlere havale olunan takrirler hakkındaki encümen mazbataları mevadd-ı müstacele usulüne tevfiakan mevki-i müzakereye konulur.

Bir istizaha bir istizahın ilhaki

Madde: 125- Bir istizaha, yevm-i icrasının tâyin olunduğu celse üzerinden üç celse mürurun dan veya müzakeresine iptidar edildikten sonra, diğer bir istizah zam ve ilhak edilemez.

Bütçe müzakeresine hiç bir istizah zam ve ilhak olunamaz.

İstizah talebinin istirdadı

Madde: 126- Sabih-i istizah, talebini geri almak hakkını haizdir. Diğer bir meb'us, sahib-i istizahın makamına kaim olabilir.¹⁵

ONÜÇÜNCÜ FASIL MÜCAZAT-I İNZİBATİYYE

Muamelât-ı cezaiyye envaı

Madde: 127- Hey'et-i Meb'usan azasının muhafaza-i nizam ve intizam nokta-i nazarından duçar olabilecekleri muamelât-ı cezaiyye üç nevidir: Birincisi ihtar, ikincisi takbih, üçüncüsü Meclisten muvakkaten ihraç.

İhtar cezasını müstelzim ef'al

Madde: 128- İhtar cezasını müstelzim olan ef'al ve harekât şunlardır:

Mecliste irâd-ı kelâm eden zâtn sözünü kesmek, Meclisin sükûnetini ve müzakeratin intizam-ı cereyanını ihlâl edecek ef'al ve harekâta bulunmak, şahsiyat ile uğraşmak.

15 12. Fasil ile ilgili şöyle bir not bulunmaktadır:

İşbu Nizamnâme-i Dahilînin sual ve istizaha müteallik olan ve ay rica renkli kâğıd üzerine matbu' on ikinci faslının 107, 108, 109 ve 110 uncu maddeleri Mecliste müzakere edilmiş ise de, faslin mevadd-ı mütebakisi henüz Encümen Lâyhası halinde bulunduğundan, mezkûr fasıl ma'mul-ün bih olmayıp, anın yerine mer'iyü'l icra olması lâzım gelen eski Nizamnâme-i Dahilînin beşinci faslını teşkil eden "VUKELÂ-I DEVLETEN İSTİZAH" kısmı ber vaç-ı atf dercedilmiştir." Bundan sonra, ilgili Nizamnâmenin 29-31. md.'leri yer almaktadır. Onu takiben de, mor renkli sahifelerde, yukarıda belirttiğimiz müzakere edilmeyen maddeler görülmektedir.

İhtar cezasının hakk-ı takdiri ve tebriye-i zımanet talebi

Madde: 129- İhtar cezasının hakk-ı takdir ve icrası makam-ı riyasete aittir. Bir meb'us ihtar muamelesi görmesi üzerine arz-ı mutavaat edip tebriye-i zimmet etmek isterse, kendisine ruhsat verilir. Söz söylemeye mezun değil iken ihtar muamelesine duçar olan meb'us tebriye-i zimmet etmek için celsenin sonunda söz alabilir. Mafaihu bu ruhsatın hitam-ı celseden evvel itası Reis-in yed-i ihtiyarındadır. Reis, Meb'usun izahatını kâfi görmezse, ihtarını ibkâ eder. Birinci defasında bunu kâtipler kayıt ve işaret ederler.

İhtar cezasının zabıt hülâsasına derci

Aynı celsede bir meb'us iki defa ihtar muamelesine mâruz kalırsa cezası zabıt hülâsasına derçolunur.

Bir celsede iki defa ihtar cezasına duçar olan meb'usun sözden memnuiye'ti

Madde: 130- Bir celsede iki defa ihtar muamelesine mâruz kalan bir meb'usun hitam-ı celseye kadar irâd-i kelâmdan memnuiyetine, Reisin teklifi üzerine, Meclis bilâ müzakere rey-i işarı ile karar verilir.

Takbih cezasını müstelzim ahvâl

Madde: 131- Takbih cezasını müstelzim olan ahvâl şunlardır:

Aynı günde iki defa ihtar cezası gördüğü halde bunu müstelzim harekâtın vaz geçmemek, bir ay zarfında üç defa ihtar muamelesine maruz bulunmak, Mecliste bir gürültüye sebep olmak veya mesai-i Meclise iştiraktan imtina' için bir ittifak akdetmeye Hey'et-i Umumiyyede önyak olmak, rûfekasından bir veya bir kaç zâtı tahkir veya tehdit etmek.

Muvakkaten ihracı müstelzim ef'âl

Madde: 132- Meclisten muvakkaten ihraç cezasını müstelzim olan ef'âl ve harekât şöyledir:

Takbih cezasına uğradığı halde itaat etmemek ve aynı içtimâda üçüncü defa olarak takbih cezasına uğramak, Hey'et-i Umumiyye müzakerâtında halkı muamelât-ı cebriyyeye, muhaberât-ı dahiliyye ikâina veya Kanun-u Esasî ahkâmına tecavüz teşvik etmek, Hey'et-i Meb'usanın umumu veya bir kısmını veya Reisini tahkir etmek, vükelâyı tahkir veya tehdit eylemek. Zât-ı Hazret-i Padişah-ı, Hanedan-ı Saltanat, Hey'et-i Ayan veya Hey'et-i Hükümet hakkında hakarete cür'et etmek.

Madde: 133-¹⁶

Madde: 134-¹⁷

16 Encümene iade olunan şekil:

Takbih ve muvakkaten ihraç cezalarının suret-i ittihaz ve bu cezaların zabıt hülâsasına lüzum-u derci

Madde: 133- Takbih ve muvakkaten ihraç cezaları Reisin teklifi üzerine Hey'ette bilâ müzakere ve rey-i işarı ile kararlaştırılır.

Aleyhinde böyle bir ceza teklif edilen meb'usun bizzat yahut rûfekasından bir vasıtasıyla izahat ita etmeye hakkı vardır.

Takbih ve ihraç-ı muvakkat kararları zabıt hülâsasına dercedilir. Takbih cezası bir haftalık ve ihraç-ı muvakkat cezası ise on beş günlük tahsisatın kat'ını istisna eder.

Encümenince teklif edilen şekil:

Madde: 133- Takbih ve muvakkaten ihraç cezaları Reisin teklifi üzerine Hey'ette bilâ müzakere ve rey-i işarıyla kararlaştırılır.

Aleyhinde böyle bir ceza teklif edilen meb'usun bizzat yahut rûfekasından bir vasıtasıyla izahat ita etmeye hakkı vardır.

Takbih ve ihraç-ı muvakkat kararları zabıt hülâsasına dercedilir.

17 Encümene iade olunan şekil:

Muvakkat ihraç cezasının neticesi

Madde: 134- Meclisten muvakkaten ihraç cezasına duçar olan meb'us derhal Hey'et-i Umumiyyeden çıkmaya mecburdur ve ondan sonra on beş gün Meclis binasına girmekten memnundur.

Cezaya duçar olan meb'us Meclisi terketmeden imtina' eyleirse, celse muvakkaten ref olunur. Reis meb'us-u mumaileyhi Meclis-i Umumi binasının ihraç ettirir.

(Encümenince şekli sabıka icrası karargir olmuştur.).

ONDÖRDÜNCÜ FASIL

VÜKELA-I DEVLETEN BİRİ ALEYHİNE ŞİKAYET

Vükelâdan birinin suret-i intihabı

Madde: 135- Meclis-i Meb'usan âzasından bir veyahüt birkaçı Hey'et-i Meb'usanın dahil-i vazifesi olan ahvalden dolayı vükela-i devletten bir zât hakkında mes'uliyeti mucip şikâyet beyan.etmek istedikleri halde Reise bir takrir îta etmek lâzım gelir.

Takrir Reis tarafından Meb'usana ba'del ihbar Hey'et-i Umumiyyece kur'a ile tâyin edilecek bir şubeye tarih-i itasından nihayet üç güne kadar irsal olunur.

Şubece tahkikat-ı lâzime icra ve istika olunan zât tarafından izahât-ı kâfiye istihşâl olunduktan sonra, şikâyetin şayâ'n-ı müzakere olduğuna ekseriyet-i ara ile karar verildiği halde, bir kararname tertip olunup Hey'et-i Umumiyyeye arz olunur.

Hey'eti Umumiyyede vukubulacak müzakerât neticesinde ba'del iktiza şikâyet olunan zât davet ile bizzat veya bilvasıta vereceği izahat istimâ kılındıktan sonra reye müracaat edilir.

Kıraat olunan kararname âza-i mevcudenin sülûsın ekseriyeti ile kabul olunursa, muhakeme talebini müş'ir mazbatası tanzim ve Reis tarafından Makam-ı Sadarete takdim olunur.

ONBEŞİNCİ FASIL

HEYETE VERİLEN ARZUHALLER

Madde: 136-¹⁸

Arzuhallerin kaydı

Madde: 137- Arzuhaller vürudu sırasınca her birinin üzerine adet vaz'olunup defter-i mahsusuna kaydolunur. Defterde arzuhalin adedi, sahibinin ismi ve şöhreti ve meskeni ve arzuhalin hülâsa-i mealı ve meb'uslardan biri vasıtasıyla îta olunmuş ise, o Meb'usun ismi tahrir olunmak lâzımdır.

Kuyudat hülâsalarının tab' ve tevzii

İşbu kuyudat hülâsaları tab' ve azaya tevdi' olunur.

18 Encümene iade olunan şekil:

Arzuhallerin şerâit-i takdimi

Madde: 136- Meclis-i Meb'usana verilen arzuhaller sahibinur imzasıyla mümnî olmak ve şöhretiyle mahall-i ikamet-i arzuhal zîrinde gösterilmek ve birkaç imzayı hâmil ise, içlerinden birinin olsun ikametgâhı tasnîh edilmek ve bir de sahibi veya eşhâbı müdde-i sıfatında, bulunmak ve mercine müracaat etmiş olmak şarttır.

Hey'ete verilecek arzuhaller Reise takdim olunur.

Meb'uslardan birinin vasıtasıyla de Reise îta ettirilmek caiz ise de, o halde, meb'us îta edeceği arzuhalin üzerine kendi vasıtasıyla verildiğini şerh vererek zîrini imza eylemek iktiza eder. Bir sem'i gafr tarafından verilen veya gönderilen arzuhaller Riyaset tarafından kabul olunamaz ve bu gibi arzuhallerin takdimine âza tarafından vesatet edilemez.

Encümençe teklif edilen şekil:

Madde: 136- Meclis-i Meb'usana verilen arzuhaller sahibinin imzasıyla mümnî olmak ve şöhretiyle, mahall-i ikamet-i arzuhal zîrinde gösterilmek ve birkaç imzayı hâmil ise, içlerinden birinin kısım ikametgâhı tasnîh edilmek ve bir de sahibi veya eşhâb-ı müdde-i sıfatında bulunmak ve mercine müracaat etmiş olmak şarttır.

Hey'ete verilecek arzuhaller Reise takdim olunur.

Meb'uslardan birinin vasıtasıyla Reise îta ettirilmek caiz ise de, o ha'de, meb'us îta edeceği arzuhalin üzerine kendi vasıtasıyla verildiğini şerh vererek zîrini imza eylemek iktiza eder. Tarîk-i âm üzerinde nümâyış suretiyle toplanmış bir cem'i gafr tarafından verilen veya gönderilen arzuhaller Riyaset tarafından kabul olunamaz ve bu gibi arzuhallerin takdimine âza tarafından vesatet edilemez.

Arzuhallerin encümenine havalesi

Madde: 138- Deftere kaydolunan arzuhaller Reis tarafından Arzuhal Encümenine gönderilir. Mamafî diğer bir encümende derdest-i tetkik olunan bir teklife müteallik müsted'iyat Reis tarafından doğrudan doğruya o encümenine havale olunur. Arzuhal Encümeni de böyle bir havale icra edebilir.

Bir encümenine havale olunan arzuhali meb'usandan her hangisi arzu ederse, o encümenin Reisine müracaatla mütalâa edebilir.

Arzuhallerin tasnifi

Madde: 139- Arzuhal encümeni gelen arzuhalleri birer birer tetkik ve üç kısma taksim eder.

Birincisi: Vükelâ-i devletin birine tebliğ olunmak icabeden,

İkincisi: Vükelâ-i devletin birine tebliği ile beraber Hey'et-i Umumiyece tetkikine lüzum görülen,

Üçüncüsü: Vükelâ-i devletten birine ve Hey'et-i Umumiyyeye tebliğine şâyan olmayan arzu-hallerdir.

Bir arzuhal üzerine ittihaz olunan karar, arzuhalin sıra numarası ile birlikte tahriren sahibine bildirilir.

Arzuhal Encümeni müfredatı ve suret-i tab' ve tevzii

Madde: 140- Meclis-i Meb'usana takdim edilen arzuhaller hakkında lüzum görüldüğü halde, her hafta arzuhal encümenince arzuhallerin mmarasını, sahibinin isim ve şöhret ve mesken ve hülâsa-i istid'asını ve encümence ittihaz olunan karar ile esbâb-ı mucibe-i mümelesine mübey-yin bir cetvel tanzim olup, nüsah-ı matbuası azaya tevzi' olunur. Encümence görülen lüzum üzerine hazır olanların ittihad-ı ârasiyle karar verildiği halde, bir arzuhalin yalnız, numarası, sahi-binin isim, şöhret ve meskeni ile ittihaz olunan kararın cetvele derciye iktifa caiz olur.

Müfredatın Hey'eti Umumiyyede usul-ü müzakeresi

Madde: 141- Her meb'us, mezkûr cetvelin tevzi' olunduğu günden bidayeten iki ay zarfında arzuhalin encümeninin bir arzuhal hakkında verdiği karar ne olursa olsun, bunun Hey'et-i Umumiyyede tetkik ve müzakeresini talep edebilir. Bu halde arzuhal encümeni mezkûr arzuhal için bir mazbata tanzim ve takdime mecburdur. Müddet-i mezkûrenin iktizasından sonra encümenin mukarreratı kesb-i kat'iyet eder.

Hey'et-i Umumiyyenin müzakeresine vaz'edilen arzuhaller hakkında icabederse nezaretten veya tevkil edecekleri rüesa-i memurinden biri istima' olunduktan sonra ekseriyet-i araya müracaat olunur.

Daimî encümenlere havale edilen arzuhaller

Madde: 142- Daimî encümenler kendilerine havale edilen arzuhalleri mazbatalarında tasrihe mecburdurlar.

Nezzarın kendilerine tebliğ olunan arzuhaller hakkında ittihaz ettikleri kararları cetvellere kayıt ettirmeye mecburiyetleri

Madde: 143- Nazırlar kendilerine tebliğ edilen arzuhaller hakkında ittihaz ettikleri mukarrerât ve icra ettikleri takibatı nihayet altı mah zarfında, Meclis-i Meb'usan azasına tevzi' edilen cetvel-lere kayıt ettirerek bildirmeye mecburdurlar.

ONALTINCI FASIL¹⁹

HEY'ET-İ MEB'USANIN HEY'ET-İ AYAN İLE MUAMELÂT VE MÜNASEBÂTI

Kanun lâyiha ve tekliflerinin Ayana irsalı ve keyfiyetten Hükümete malûmat itası

Madde: 144- Meclis-i Meb'usanca kat'ıyyen kabul olunan kanun layiha ve teklifleri Reis tarafından Hey'et-i Ayan Riyasetine irsal ve keyfiyetten Hükümet haberdar edilir.

Meclis-i Ayan tarafından gönderilen teklif-i kanuniler

Madde: 145- Meclis-i Ayan âzası tarafından ita edilip Hey'et-i Ayanca kabul ve Ayan Riyasetinden Meb'usan Riyasetine irsal edilen teklif-i kanuniler, hükümet tarafından takdim olunan layiha-i kanuniler hakkındaki şeraite tevfiikan müzakere edilir.

Hey'et-i Ayan bir teklif-i kanunî hakkında müstaceliyet karan itihaz etmiş ise, meb'usanca da müstaceliyet kararı reye vaz' olunmak lâzımdır.

Meclis-i Ayan tarafımdan gönderilen ve Meclis-i Meb'usanca aynen kabul olunan levayih ve teklif-i kanuniyye

Madde: 146- Meclis-i Meb'usan, Ayan tarafından gönderilen bir lâyiha veya teklif-i kanunîyi aynen kabul ederse, Meclis-i Meb'usan Reisi kanun-u mezkûru Makam-ı Sadarete irsal eder.

Meclis-i Meb'usan ve Ayanda aynı husua dair teklifat-ı kanuniyyenin hall-i mevcudiyeti

Madde: 147- Şayet Meclis-i Meb'usan ve Ayandan her birine aynı husua müteallik teklif-i kanunîye tevdi' edilmiş ve Meclis-i Ayan teklifin müzakeresine evvelce ibtidar eylemiş bulunursa, bu babta Meclis-i Ayanca bir karar verilmezden evvel Meclis-i Meb'usana tevdi' edilmiş olan teklif ruznameye vaz' olunamaz.

Hey'et-i Ayandan iade olunan levayih-ı kanuniyye

Madde: 148- Hey'et-i Meb'usandan kabul olunan bir kanun layihası tâdil olunmak üzere Hey'et-i Ayandan iade olunursa, ait olduğu encümene havale olunur.

Hey'et-i Meb'usan ve Ayan Encümenlerinin birleşmesi

Bu encümenin Hey'et-i Ayandan tâyin olunacak bir encümen ile birleşip talep olunan tadilât ibaresinin kararlaştırılmasını meb'uslardan biri teklif edebilir.

Tarafeyn encümenlerinin ittifak ve ihtilâfları

Madde: 149- Tarafeyn encümenleri tadilâtı matlube hakkında ittifak ederlerse Hey'et-i Meb'usan encümeni muvafakat-ı tarafeyn ile tertip olunan metin hakkında bir mazbata tanzim edip, Hey'et-i Umumiyyenin müzakaratı işbu mazbata üzerine cereyan eder.

Meclis-i Meb'usan ile Ayan arasında tâdilât-ı matlubede adem-i ittihat

Madde: 150- Eğer Meclis-i Meb'usan Ayanın tadilâtını red ile fikr-i sabıkında ısrar eder veya tarafeyn encümenlerinin müttehiden çalışmaları teklifini red eder veya encümenler müzakerât neticesinde itilaf edemezlerse, lâyiha iki aydan evvel tekrar rûznâme-i müzakerâta ithal olunamaz. Bu müddetten evvel müzakerenin yeniden kuşadı yalnız, Hükümet tarafından vuku bulacak teklif üzerine olabilir.

¹⁹ Bu fasıl Hey'et-i Umumiyyede müzakere edilmemiştir.

Hey'et-i Ayan tarafından red olunan lâyiha ve teklifler

Madde: 151- Meclis-i Meb'usan tarafından kabul edilen layiha ve teklifi-i kanuniler Hey'eti Ayan tarafından reddolunursa, işbu layiha ve tekliflerin üç ay mürr etmeden yeniden müzakere-si ancak Hükümet tarafından vukubulacak teklif üzerine olabilir.²⁰

ONYEDİNCİ FASIL

DİVAN-I RİYASET

Divan-ı Riyaset azasının müddet-i memuriyetleri

Madde: 152- Divan-ı Riyaset azasının memuriyetleri ertesi sene içtimâ-ı âdisi küşadına ka-dar devam eder.

Divân-ı Riyasetin vezaifi

Madde: 155- Hey'et-i Umumiye zabıtnamelerinin tanzimine nezaret, hidemat-ı dahiliyye teş-kilâtı ve Meclis memurin ve müstahdeminin vezaif ve suret-i tâyin ve terfi ve mücazatlari hakkın-da usul vaz'ı, memurların tâyin ve azlinde suret-i istişariyyede rey beyanı, meb'usandan isimleri Ceride-i Resmiyye ile gayr-ı me'zun ve namevcut kayıtlı olunanların şikâyetinin istimâ ve faslı, meb'usan dairesinin tebdilât ve tâmiratı ve inşaatına dair kararlar itası, me'zuniyet hakkında va-ki olacak taleplerin tetkiki Divân-ı Riyasete mevdu vezaifdendir.

Divân-ı Riyaset âzası aleyhinde şikâyet

Madde: 154- Divân-ı Riyasetin bir veya müteaddit âzası hakkında, münferiden deruhte etlik-leri umurdan dolayı vaki olacak itiraz ve şikâyetler, âzası tekmlil müctemil' bulunduğu halde, Divânca müzakere olunarak İttihazı muktazı tedbir kararlaştırılır.

Divân müzakâratında tesavi-i âra vukuu

Madde: 155- Divân-ı Riyasetin müctemian müzekarâtında tesavi-i âra vuku'unda Reisin bu-lunduğu taraf tercih olunur.

Hey'et-i Meb'usani ve Ayan Divân-ı Riyasetlerinden müteşekkil tâli encümenler

Madde: 156- Hey'et-i Ayan vs meb'usandan her ikisinin umur ve hidemat-ı dahiliyyesine ta-allûku bulunan mevaddan müstereken müzakeresi için her bir Hey'etin, Divân-ı Riyasetten mü-teşekkil talif encümenler tâyini caizdir. Talif encümenler tarafından ittihaz olunan mukarrerât her bir Hey'etin tasdikine arz olunur.

Hey'et-i Umumiyede istihsâl-i âra esnasında schiv vukuu halinde Divân-ı Riya-setin içtima daveti

Madde: 157- Hey'et-i Umumiyede vaki olacak istihsâl-i arada. eylerin tasnifi kâtiplere ait ol-makla beraber, bir rey' istihsâlinde mühim schiv vukuu celsenin hitamından sonra anlaşıldığı tak-dirde, Reis Divân-ı Riyaseti içtima davetle takip edilecek hatt-ı hareketi kararlaştırır.

Hey'et-i Umumiyede icra edilen intihâbâtın mütevellit Nizamname-i Dahilî mesaili

Madde: 158- Hey'et-i Umumiyede icra edilen intihabattan mütevellit Nizamname-i Dahilî me-saili Divân-ı Riyasetçe tezekkür edilebilir.

20 16. fasıl ile ilgili şöyle bir not bulunmaktadır:

"İşbu Nizamname-i Dahilînin Hey'et-i Meb'usanın Hey'et-i Ayan ile muamelât ve münasebâtına müteallik olan ve ayrıca renkli kâğıt üzerine matbu' bulunan on altıncı faslı henüz encümen lâyihası halinde bulunduğundan, mezkûr faslı mamul-ün bih olma-yıp ânin yerine mer'iyül icra olması lâzım gelen eski Nizamname-i Dahilînin on beşinci faslına teşkil eden "HEY'ET-I MEBU-SANIN HEY'ET-I AYAN İLE MUAMELÂT VE MÜNASEBÂTI" kısmı bervech-i âti dercedilmiştir." Bundan sonra 101. md. den iba-ret olan 15. faslin hükmü yer almaktadır.

Reisin vezaifi

Madde: 159- Reis celseleri açar ve kapar. Müzakerâtı idare ve Nizamname-i Dahili ahkâmının hüsn-ü cereyanına nezaret eder. Kayıt ve talep sırasına göre söz verir. Reis söz alarak kürsi-i hitabetden inmedikçe müzakereye iştirak edemezse de, cereyan eden müzakerâtı telhis ile ne suretle reye vaz'edeceğini tâyin eder. Mesaili reye koyar, neticelen bildirir. Meclis dahilinde sükûn ve intizamı muhafaza eyler, gürültü vukuunda celseyi tatil edebilir.

Reis Meclis-i Meb'usanın münasebât-ı hariciyyesinde Hey'etin mümessilidir.

Reis şube ve encümenlerin mesaisini hey'et-i umumiyyesi itibariyle nazarı dikkat altında bulundurmakla mükellef olup, işlerin sûrat ve intizam ile rüyetini temin eyler. Reis, şube ve encümenler müzakerâtına iştirak edebilir, fakat rey veremez. Reis Meclisin bilumum memurini Divân-ı Riyasetle bilistişâre ve müstahteminin idare memurlarının teklifi üzerine nasp ve azale eder.

Reis vekillerinin vezaifi

Madde: 160- Reis vekillerinin vazifesi hin-i gaybubetinde Reisin makamına kaim olmaktan ibaret olup, bu takdirde birinci Reisvekili ve o bulunmaz veya beyan-ı mazeret iderse, ikinci Reisvekili, Reisin bircümle hukuk-u vezaifini haiz olur.

Kâtiplerin vezaifi

Madde: 161- Kâtipler Meclisin zabıtlarının tahririne ve müzakerâtın tab'ına nezaret ederler. Evrakı okurlar ve zabıtnameleri imzalarıyle tevsik ve celseden evvel söz isteyenleri kayıt eylerler, yoklamalar yaparlar, reyleri tâdât ve tasnif ederler.

İdare memurlarının vezaifi

Madde: 162- İdare memurları Meclis-i Meb'usan binasıyle salonlarına, mefruşatına ve bircümle eşyasına itina ve takyidle mükellef olup, bunların mutâzam bir defterini tutarlar. Merasim-i mahsusanın icrasına, Meclisin hademe umuruna ve inzibatına mesarîfin tesviyesine nezaret ederler. Mezun olan meb'usanın defterini tutarlar. Reisin reyî alındıktan sonra Meclis Rütçesini tanzim ederler.

Duhuliyye varakaları

Madde: 163- İdare Memurları sükûn ve intizamın muhafazası, müzakerâtın temin-i aleniyât ve serbestisi ve hin-i hacette kuvve-i askeriyenin istimali hususunda Reisin vasıta-i icraiyyesidirler.

Duhuliyye varaklarını idare memurları tevzi' ederler.

İdare memurlarının müddet-i memuriyetleri

Madde: 164- İdare memurları tatil esnasında ve Meclisin feshi veya devre-i intihabiyyenin hitamıyla sıfat-ı meb'usiyetleri zail olduğu halde bile, halefleri intihap olununcaya kadar vazifelerini devam ederler. Bu müddet zarfındaki icraatlarının hesabını toplanacak Meclise verirler.

Fesih ve hitam-ı devrede idare memurlarına verilecek tazminat

Meclisin feshinden veya devre-i intihabiyyenin hitamından sonra ifa ettikleri hizmet için kendilerine şehri dört bin kuruş tazminat verilir.

Fesih vukuunda idare memurlarının Ayan Riyasetine tâbiyetleri

Madde: 165- Meclis-i Meb'usanın feshi takdirinde idare memurları Ayan Riyasetine tâbidir.

ONSEKİZİNCİ FASIL

MECLİS-İ MEB'USAN HİDEMÂT-I DAHİLİYYESİ VE HESABÂT

Meclis hidemât-ı dahiliyyesi

Madde: 166- Meclis-i Meb'usan hidemât-ı dahiliyyesi Meclis-i Meb'usan Başkâtibi ile buna merbut Kavanin, Zabıt ve Evrak Müdüriyetlerini ve Muhasebe Müdüriyetiyle, buna merbut veznedarlığı ve encümen-i mahsusuna merbut Kütüphane memurluğunu ihtiva eder.

Memurin ve müstahdeminin suret-i azil ve nasbi

Madde: 167- Bircümle memurinin nasp, terfi ve azilleri Divan-ı Riyasetle bilistişare Reis tarafından icra olunur. Hademe ve odacılar ile sair müstahdemin idare memurlarının emirleri tahtında ifa-i vazife edip idare memurlarının teklifi üzerine kezalık Reis tarafından nasp ve azil edilirler.

Tetkik-i Hesabât Encümeni vazifesi

Madde: 168- Her içtimâ ihtidasında âzası şubelerden intihap olunacak beş kişilik tetkik-i hesabât encümeni Hey'et-i Umumiyyece kabul edilen Meclis bütçesinin tatbikine nezaret ile mükellefdir.

Her sene encümen Meclis-i Meb'usana ait bircümle eşyayı defteri mucibinde tâtât edecektir.

Meclis Bütçesinin müddet-i devamı

Meclis-i Meb'usanın mesarif bütçesi Devlet Muvazene-i Umumiyyesinin havi olduğu müddete münhasırdır.

Meclisin geçen sene bütçesinin hesab-ı kafisi

Her sene nihayetinde tetkik-i hesabât encümeni geçen sene bütçesinin hesab-ı katisini Hey'ete arz eder.²¹

Masraf hesabıyla iştigal edecek idare memuru

Madde: 169- İdare memurlarından biri rüfeka tarafından tâyin olunarak bilhassa masruf hesabatıyla iştigal eder.

Mesarifin usul-ü tesviyesi

Mesarifin tesviyesi için ita olunacak masraf senetleri veznedan kabil-i tediye olmak için Meclis bütçesinde tahsisatı haiz bulunması ve Devletçe müttehaz usule tevfiikan vesaik-i lâzimeleri haiz olmakla beraber hesabâta memur idare memurunun imzasını muhtevi bulunması şarttır. Divân-ı Riyaset âzası tetkik-i hesabât encümenine âza olamaz.

Kütüphane encümeni vazifesi

Madde: 170- Meclis-i Meb'usan Kütüphanesi her bir içtimâin iptidasında beş kişilik bir encümenin taht-ı idaresine vaz' olunur.

Bu encümen ikisi idare memurlarından ve üçü Hey'et-i Meb'usan tarafından intihap olunmuş diğer Meb'usandan teşekkül eder. Kitap, ceride, harita, vesaire intihabı encümene aittir.

Sıra ile encümenin bir âzası bilhassa kütüphaneye nezaret eder. Encümen her içtimâ nihayetinde netice-i mesaisini mübeyyin bir rapor tanzim eder. Bu rapor tab' ve tevzi' olunur.

Hâfız-ı kütübün vezaifi

Madde: 171- Hâfız-ı kütüp, mevcut kitaplar ile gazete vesairenin muntazam kaydını tutmakla mükellef ve bundan mes'ul olup, açık bulunduğu saatlerde kütüphane derûnunda bulunacaktır.

İlm ve habersiz kitabın kütüphaneden memnuiyet-i ihracı

Madde 172- İlm ve haber vermedikçe hiç bir kitap kütüphaneden çıkamaz.

Hiç bir Meb'us bir kitabı nezdinde bir aydan fazla müddet alıkoyamaz.

Bir kitabın müddet-i iadesi

Bir kitap zamanında iade edilmezse, kitabın unvanı ile alan meb'usun ismi bir varakaya yazılıp kütüphane dahilinde talik olunur.

ONDOKUZUNCU FASIL

ME'ZUNİYET

Reis tarafından verilebilecek me'zuniyet müddeti

Madde: 173- Reis bir Meb'usa sekiz gün ruhsat verebilir. Daha fazla me'zuniyetler için Meclisin müsaadesi alınmak lâzımdır.

Fazla müddetle me'zuniyet taleplerinin Divân-ı Riyasetçe tetkiki

Madde: 174- Sekiz günden fazla me'zuniyet talepleri evveleminde Divân-ı Riyasetçe tetkik olunur.

Me'zuniyet talepleri hakkındaki Divân mütâlâatının Hey'ete arzı

Madde: 175- Reis me'zuniyet taleplerini Meclise arzederken, Divânın her biri hakkındaki mütâlâasını da ilâveten beyan eder. Meclis bila müzakere rey-i işarf ile karar verir.

Gaip gayr-ı mezun addolunmağı icap eden ahvâl

Madde: 176- Meb'uslardan hangisinin birbirini müteakip üç celse devam etmediği Hey'et-i Umumiyyede icra edilen yoklamalarda veya tâyin-i esâmî suretiyle rey istihsâlinde tebeyyün eder veya gerek Hey'et-i Umumiyye, gerek şube ve encümenler müzakerâtına adem-i iştirakinden anlaşılsa, gaip gayr-i me'zun addedilir.

Gaybubet hususâtının tetkiki idare memurlarına muhavveldir

Gaybubeti isbat eden işbu hususâtın tetkik ve tesbiti idare memurlarına muhavveldir.

Gaip gayr-i me'zun olan meb'usun Gazete ile ilânı

Gaip gayr-i me'zun addolunan meb'usun gaybubiyeti mazeret-i meşruaya müstenit olmadığı halde ismi, Resmî Cerideye derç ile ilân olunur.

Gaybubiyet hususâtına ait şikâyetin merc-i tetkiki

Bu husustaki şikâyet Divân-ı Riyasete arz olunur.

Gaip gayri me'zun meb'usun tahsisâtının kat'ı

Madde: 177- Me'zun olmayarak gaybubiyet eden meb'usun müddet-i gaybubiyeti ve müddet-i me'zuniyetini tecavüz ettirenlerin dahi geçirmiş oldukları müddet tahsisâtı kat' olunur.

Me'zuniyetinin inkizasında Reis nezdinde isbat-ı vücut lüzumu

Madde: 178- Me'zuniyet alan meb'us müddet-i me'zuniyetinin inkizasında Reis nezdinde isbat-ı vücut edecektir.

YİRMİNCİ FASIL İNZİBAT-I DAHİLİ

Meclis-i Meb'usanın emniyet-i dahiliyye ve hariciyyesinin temini - Meclise mahsus müfreze-i askeriyye

Madde: 179- Reis Meclis-i Meb'usanın emniyet-i dahiliyye ve hariciyyesi hakkında lâzımge-len takayyüdâtı icra ile mükelleftir. Müfreze-i askeriyye Reisin taht-ı emrindedir.

Reise mahsus konak

Reis Meclis-i Meb'usan riyasetine mahsus konakta ikamet eder.

Meclis-i Meb'usan zapt ve raptının Riyaset tarafından icrası

Madde: 180- Meclis-i Meb'usanın zapt ve raptı Hey'et nâmina olarak riyaset tarafından icra olunur.

Meclis-i Meb'usana müsellehan duhulün memnuiyeti - Müzakere salınuna duhul memnuiyeti

Madde: 181- Meclis-i Meb'usana müsellehan girmek memnudur.

Hariçten bir kimse hiç bir sebeple meb'usana mahsus müzakere salonuna dahil olamaz. Meclis-i Meb'usan memurin ve müstamdemini Reisin emriyle ifa-i vazife için girebilirler.

Samiin esna-i müzakerâta muhafaza-i sükûtları lüzumu

Madde: 182- Hey'et-i Meb'usan mün'akit olduğu esnada samiine mahsus mahallerde bulunanların sükût eylemeleri şarttır.

Lüzum-u sükûta riayet etmeyen samiin

Madde: 183- Samiinden her kim tahsin ve adem-i tahsisine dair bir şey yapar veya söyler ise, makam-ı riyasetin emriyle hademe tarafından derhal dışarı çıkarılır.

Müzakerâta mâni olacak harekette bulunanlar hakkında olunacak muamele

Madde: 184- Hey'et-i Umumiyyenin müzakerâtına mani olacak harekette bulunanlar hakkında derhal ait olduğu mercie şikâyet olunur.

FASIL-I MAHSUS

Merasimde Divân-ı Riyasetin Meclis nâmina huzuru - Meclis nâmina bir hey'et-i meb'usenin suret-i intihabı

Madde: 185- Meclis-i Meb'usan Hey'et-i Umumiyyesiyle isbat-ı vücut etmeyeceği merasimde, Divân-ı Riyaset, Meclis nâmina hazır bulunur. Meclis nâmina bir hey'et-i meb'use izamı takdirinde, azanın adedi Meclis tarafından tâyin ve hey'et kur'a ile intihap olunur. Reis vekillerinden biri ile kâtiplerinden ikisi ve idare memurlarından birisi behemahal bu hey'ete dahil olur.

Mebusluk işareti

Madde: 186- Merasim-i mahsusada İsti'mâl olunacak meb'usluk işareti, yarısı kırmızı, yarısı beyaz bir hamail ile nihayetine muallak mineli bir ay yıldızdan ibarettir.

işbu işaret idare memurları tarafından yeknesak olarak tedarik ve tevzi' edilecektir.

Meb'uslara mahsus hüviyet varakaları

Bundan maada meb'usanın tahkik-i hüviyetlerine medar olmak üzere her birine, üzerinde isimleri, daire-i intihabiyyeleri ve devre-i intihabiyyenin tarihleri muharrer ve fotoğrafları merbut bir hüviyet varakası İta olunacaktır.

Meb'usanın istifası

Madde: 187- Meb'usanın istifası yalnız Meclis-i Meb'usanca kabul olunabilir. İstifanameler Reise takdim olunmak lâzımdır.

Meclis-i Meb'usana nezzar nâmına gelebilecek rüesa-i memurin

Madde: 188- Nezzar tarafından Meclis-i Meb'usana vekâleten berveç-i âti rüesa-i memurin gönderilebilmesi kabul olunmuştur:

1- Makam-ı Sadaret ve müşabehat müsteşarları ve makam-ı meşihat ders vekili ve tetkikat-ı şer'iyye: Reisi ve memurin müdiri ve Divân-ı Münasebet Reis-i sanileri ile bilumum nezaretler ve müsteşarları ve muhasebe müdürleri ve Hukuk Müşavirleri ve mülhak bütçeye malik ve deva-ir müdir ve muhasebe müdürleri,

2- Bahriye Nezareti: Birinci Daire Reisi,

3- Posta ve Telgraf ve Telefon Nezareti: Telgraf ve Posta Umuru müdürleri,

4- Ticaret ve Ziraat Nezareti: Sanayi, Maaden, Ticaret, Ziraat, Orman Müdür-i Umumîleri ile Ziraat Bankası Müdür-i umumî muavini ve umur-u baytariyye ve istatistik idare-i umumiyesi müdürleri.

5- Harbiye Nezareti: Müsteşar ve Muavini, Adliye-i Askeriyye Encümeni Reisi, Ordu Dairesi Reis ve Muavini, Harbiye Dairesi Reis ve Vekili, Umum Jandarma Kumandanı ve Muhasebe Müdür-i İmalât-ı Harbiyye Müdür-i Umumîsi ve Muhasebe Müdür-i Askeriye Demiryolları ve Limanları Müdür-i Umumîsi ve Muhasebe Müdür-i sıhhiye ve levazım daireleri reisleri,

6- Hariciye Nezareti: Umur-u siyasiyye ve idariyye Müdür-i Umumîleri,

7- Dahiliyye ve Sıhhiyye Nezareti: Aşayir ve Muhacirin, Sıhhiye ve Müdür-i Umumîleri ile Emniyyet-i Umumîyye Müdür-i bunların Muhasebe Müdürleri, Şehremini Polis Müdür-i umumîsi, idare-i umumîyye vilâyat ve idare-i mahalliye-i vilâyat müdürleri,

8- Adliye Nezareti: Umur-u cezaiye, Hukuk ve Mezahip Müdürleri,

9- Maliye Nezareti: Müsteşar ve Muavini, Defter-i Hâkânı emini ve muhasebe müdiri, rûs-mat müdir-i umumîsi ve muhasebe müdiri, Muhasebe-i umumîye, varidat, emlak-i emiriyye, deyûn-u umumîye ve muamelât-ı nakdiye Müdür-i umumîleri, muhassessat-ı zatiyye ve meskûkât-ı şahane müdürleri,

10- Maarif Nezareti: Tedrisât-ı âliyye, tâliyye ve iptidaiyye Müdür-i umumileri,

11- Nafia Nezareti: Demiryol ve Limanları, turuk ve meabir, umur-u nafia müdir-i umumîleri²²

Rüesa-i memurunin nâzır-ı aidinden bir tezkereyi hâmil olmaları lüzumu

Madde: 189- Madde-i sabıka mucibince nazır tarafından bilvekalâ Meclis-i Meb'usana gelebilecek rüesa-i memurin, nazır tarafından Reise hitaben hangi husus için izam edildiğini mübeyyin bir tezkereyi hâmil olacaktır.

Cetvelde muharrer rüesadan gayri gönderilecek memurin

Şayet muayyen bir husus için madde-i sabıkada muharrer zevattan gayri, rüesadan birinin izâmına Hükümetçe lüzum hissedilirse, gönderilen zâtın memuriyeti Meclis-i Vükelâca kararlaştırılabilir.

Meclis-i Meb'usanın idare-i dahiliyye Nizâmnâmesi

Madde: 190- Divân-ı Riyaset tarafından tanzim olunacak bir Meclis-i Meb'usan İdare-i Dahiliyye Nizâmnâmesi zabıtnamelerin tanzimine, idare-i dahiliyye ile Meclis memurin ve hademesinin vezaif ve suret-i tedarik ve tâyinlerine ve bunların suret-i terfi ve azillerine müteallik kavaidi vaz' ve tâyin edecektir.

22 - 1341 (1925) t. nûshada bu madde ile ilgili şöyle bir not vardır: "Encümene ahiren tâdili teklif edilen fıkralar:

Fıkra: 2- Bahriye nezareti birinci ve ikinci Daire Reisleri,

Fıkra: 7- Dahiliyye ve Sıhhiyye Nezareti: Aşair ve Muhacirin, Sıhhiyye Müdür-i umumîleri ve Emniyyet-i Umumiyye Müdür-i bunların muhasabe müdirleri, şehremini, Polis müdir-i umumiisi idare-i Umumiyye-i Vilâyet ve İdare-i mahalliyye-i Vilâyet Müdürleri ile memurin, nüfus ve mebari-i emiriyte ve hapishaneler idare-i umumiye müdirleri."